

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בימי חג הסוכות

שנת תשע"ד לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויזן

גליון תשי"ע

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען
185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

ליל ב' דסוכות תשע"ד לפ"ק

וראיתי צמחך חכמה (להפטורת שנת הגדול) שהקשה, הלא אמרו חז"ל (קידושין מ.) חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאלו עשה ע"כ. ואם כן מהו סימן הקללה בזה, הלא נחשב לו כאלו קיים המצוה בשלימותה ע"ש. ונראה דלכאורה יש להצין למה אמרו משל זה רק כשירדו גשמים, ולא על שחר אונס שנתהוה, ועל דרך שאמרו (עבודה זרה ג.) דלעתיד לבוא הקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז לאומות העולם וכל אחד ואחד מצעט צסוכתו ויואל. ואמרו (שם) דישראל נמי זמנין דמשכח להו תקופת תמוז עד חגא והוי להו לערא, ונהי דפטור, צעטי מי מצעטי ע"ש. ולמה לא אמרו כן כשמשכה להם תקופת תמוז ויואלין, דהוי כמו ששפכו לו קיתון על פניו. ואולי יש לומר דמהאי טעמא הוכיח הרמב"ם (צפירוש המשניות) ודקדק לכתוב, וירידת הגשמים 'בתחלת הסוכות' רמז כי ה' אינו מקבל מעשיהם צריון ע"כ. וצ"ל החג אין צער חמה, אלא של גשמים.

במשנה (סוכה כח:) ירדו גשמים מאימתי מותר לפנות, משתקרח המקפה, משלו משל למה הדבר דומה [גשמים היורדים בחג סימן קללה הם], לעצד שצא למזוג כוס לרבו, ושפך לו קיתון [של מים] על פניו ע"כ. וצ"כ דברי אליהו (להגר"א) הסביר המשל, עם מה שנודע כי ראש השנה ויום הכיפורים המה ימי דין, ואחריהם ימי החג צמנות לקיחת הלולב ושיצת הסוכה המה ימי רחמים להמתיק הדינים הנ"ל, על ידי המצות המקיפות אותנו ואשר אנחנו ממלאים ידינו צרכה צימים ההם. אמנם צדדת גשמים המכריחים לצטל מצות הסוכה, הנה זה עד משחק נאמן כי הוא יתצרך אינו חפץ ח"ו לפשר הדינין כי אם שישארו צתוקפס וגצרתם כאשר היו. ונודע כי המציגה היא עירוב מים ציין, זהו ענין המשל לעצד שצא למזוג כוס מים לרבו, היינו לצטל חריפותו, והאדון שפך המים הלאה, וזהו ושפך לו קיתון של מים על פניו ודפח"ח.

בשציל אונסו של זה כמבואר בשלחן
ערוך (ח"מ סימן כא) ע"ש.

ויש לומר עוד, כי קיום מצות ה'
יש צה שתי ענינים, חדא שאמר
ונעשה רצונו, ועל זה נוטל שכרו
לעתיד, היום לעשותם ומחר לקבל
שכרם, וצוה אמרינן דגם בחשב לעשות
מצוה נוטל עליה שכרו כאלו עשאה,
שהרי חישב לעשות רצונו. אבל חוץ
מזה יש לכל מצוה סגולה מיוחדת
להוריד שפע גשמי לעולם, שהרי
התורה חיותה של העולם, וכל מצוה
משפיעה ברכה מיוחדת בעולם, ודבר
זה לא נעשה אלא בקיום המצוה
בפועל. וכמו החולה שהוא אנוס ואי
אפשר לו לקבל הרפואה, והרעב שהוא
אנוס ואין לו לאכול, לא יוכל המחשבה
טובה לפעול פעולתו להחיותו.

[שוב ראינו צויגד משה על מצות
(דף שנה) שכתב קן מספר
שושן עדות (עדות 3-ט), דבכל המצות
כולם, יש לכל אחת צפני עצמה סגולה
מיוחדת, שעל ידי קיום אותה מצוה
יזכה לדבר מקוים, המסוגל מכח אותה
מצוה. כמו שאמרנו חז"ל (שבת כג):
הזהיר במזוזה וזכה לדירה נאה, הזהיר
בציצית וזכה לטלית נאה. וכן מצינו
בנדקה, שהיא מצלת מן המיתה,
כדכתיב (משלי י-3) ונדקה תליל ממות.
ויתכן שיהיה אדם נדיק גמור, ואפילו
הכי לא יזכה למלבוש נאה. כגון אם

אך יתכן לומר, דהא דבנאנס מעלה
עליו הכתוב כאילו עשאה, נאמר
רק כאשר האונס צא מסיבת טבעי
העולם, אבל מפתח של גשמים לא
נמסרה לשלוחי הטבע, וכמו שאמרנו
(תענית 3) שלש מפתחות צידו של
הקב"ה, שלא נמסרו ציד שליח, ואלו
הן, מפתח של גשמים ומפתח של חיה
ומפתח של תחיית המתים, דכתיב
(דברים כח-י3) יפתח ה' [ולא שליח] לך
את אוצרו הטוב את השמים לתת
מטר ארצך בעתו ע"כ. ולכן זה נחשב
כאלו רבו בעצמו שפך לו קיתון על
פניו, שאינו רוצה בשימוש, ולא נאמר
צוה שמעלה עליו הכתוב כאילו עשאה,
שהרי האדון שופך לו הקיתון על
פניו.

אבנב במשך חכמה שם העיר עוד,
ממה שאמרנו (ראש השנה טו):
כל שנה שאין תוקעין בתחלתה
[דאחיליד אונסא, תוס'], מריעין לה
בסופה, מאי טעמא, דלא איערבז שטן
ע"כ. והלא חשב לעשות מצוה ונאנס
מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה. וכתב
לחדש דכיון דבמצות אלו כתיב אני ה'
אלקיכם (ויקרא כג-נג, במדבר י-י),
וברש"י אני אדון לכם, ואם בפועל לא
מקבל האדנות, אין הקב"ה מתחייב
לתת את שכר המצוה, דמי שמחייב
עצמו נגד חצירו על מנת שיעשה
חצירו לו איזה ענין פלוני, ואירע
אונס לחצירו, אין המתחייב חייב

נשתלשל למטה צריאת הלבושים, וכדי לקיים מצות מזוזה ומעקה נצרא להצטרך להיות לו בית. ולכן כפי מה שהוא זהיר ביותר במצות צינית יהיה לו בגד נאה יותר, כי המצוה הלו הוא חיותו של הבגד, וכפי מה שהוא זהיר ביותר במצות מזוזה יהיה לו בית נאה ורחצה יותר, כי זה לעומת זה עשה חלקים. ויתכן לומר במצות סוכה שהוא לצאת מדירת קבע לדירת ארעי, ומצואר במדרש (ילקוט פ' אמור סימן תרנג) שזה במקום גלות. כי סגולת מצות סוכה הוא להגין על האדם כאשר הוא צריך לצאת מציתו, ולהתגלגל במקומות אחרים, שיהא עריצה לו דירתו הארעי ולא יצטער בה, שזהו דוגמת מצות סוכה. וחזק מקיום המצוה לכשעלמא, יש בה גם סגולה המיוחדת למצוה זו דייקא, וכשנאנס מלקיימה יחסר לו סגולה זו. ומה גם לפי הטעם שסגולת סוכה הוא כמו הגולה לגלות שניצל מהגואל הדם. והרי זהורג נפש והוא אנוס מללכת לגלות, אף על פי שחשב לעשות מצוה, מכל מקום לא ניצל צוה מהגואל הדם.

וְלִבְּךָ שנה שאין תוקעין בתחלתה, גם כאשר היתה על ידי אונס, אם כי צודאי יקבלו שכר על קיום המצוה שנאנס עליה, מכל מקום הסגולה הנשפעת ממנה לערצב את השטן, סוף כל סוף לא נעשה, ולא איערצב

קיים כל המצוות כולם, ורק מצות צינית לא היתה צידו לקיימה, אפילו אם לא קיימה רק מחמת אונס גמור, כי לא היה צידו לקיימה כהוגן, כמו שאנחנו אין ציכולתינו לקיימה כהוגן שהרי אין לנו צימינו תכלת, הרי לא יזכה בעבור זה למלבוש נאה. ואף על פי שמחשבה טובה הקב"ה מנרפה למעשה, זהו רק לענין השכר לעולם הבא. אבל לענין פירוטיה שזוכה בהם בעודו בעולם הזה, כגון מה שזוכה במלבוש נאה צוכות מצות צינית, אין זה צדק שכר, אלא היא סגולה הדבוקה במצוה ההיא, שבעשותו המצוה ההיא נפתח לו צינור המשפיע לו הטוב ההוא. אמנם מחמת היותו נעדר קיום מצוה ההיא, אף שהיתה באונס, אי אפשר לו לקבל שפע ההוא שנקשר בקיום המצוה דייקא ע"כ].

וְלִהְיוֹתֶיךָ הדברים עוד יותר, כי לפי דמיון האדם, נצרא מתחלה העולם ומלוואה, ושז צרא את האדם, ואחר כך נצטוה האדם איך צריך הוא לנהוג בכל דבר, איך יש לנהוג בגופו וצצהמתו וצצדהו וציתו וצמלבושיו וכו', אבל צאמת התורה ומנותיה קדמה לעולם חלפים שנה, וצי הציץ הקב"ה וצרא עולמו, ומהמצות התלויות צפרי הארץ נשתלשלה צריאת הפירות, כדי שיוכלו לקיים צה המצוה התלויה צו. וכדי שיוכלו לקיים מצות צינית ושעטנו

יהושע קפיד ע"כ. ואכתי יש להצין למה לא קפיד רבי אליעזר.

וּנְרָאָה דהנה בספר זרע ברך שלישי (ר"פ צראשית) כתב, הנה שמעתי הקדמה נפלאה ולא האמנתי עד שראיתי בעיני, והוצא בספר פתח האהל [ערך ימים טובים] דלמאן דאמר בתשרי נצרא העולם, לריך לומר דאדם הראשון נצרא ציוס א' דסוכות. דאיצא צילקוט פרשה זו (רמז לה) דהבל לא היה בעולם כי אס מן החג עד חנוכה, והא אמרינן שס ציוס שנצרא אדם נולד דהבל ואחיו קין, אס כן לפי זה הוי למימר שהיה בעולם מן ראש השנה עד חנוכה, אלא שמע מינה דאדם הראשון נצרא ציוס א' דסוכות. וזה סיוע למאן דאמר (צ"ר טו-ז) דעך הדעת שנצטוה עליה אדם הראשון אחרוג היה, דצחג נצטוה על מצות אחרוג עכ"ד יע"ש. וצוה תצין דברי חז"ל (תנחומא אמור כג) על הפסוק (ויקרא כג-מ) ולקחתם לכם ציוס הראשון פרי עץ הדר, וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא, אלא ראשון לחשבון עונות ע"כ. ולפי דרכינו כוונתם דכיון שצוה היום נצרא אדם הראשון, לכן נקראת יום ראשון, והוא חטא בעך הדעת, ואס כן הוא ראשון לחשבון עונות. ולפי זה תחלת צריאת העולם ציוס ראשון היה יום הכיפורים. וזהו כוונת חז"ל (צ"ר זג-ג) ויהי ערב ויהי צוקר יום אחד (א-ה),

השטן, ומריעין לה בצופה. וכמו כן מצות סוכה יש לה גם כן סגולת המצוה, השפע היורדת למטה בקיומה, וכאשר ירדו גשמים ונאנס, אס כי חשב לעשות מצוה ומעלה עליו הכתוב כאלו עשאה, ויקבל שכרו עליה, מכל מקום סגולת המצוה איצד, ועל זה נחשב לסימן קללה, כרצו ששפך לו קיתון על פניו.

*

וְהַגְדָה במשנה (מעניית ג). מאימתי מוזכרין גבורות גשמים, רבי אליעזר אומר מיום טוב הראשון של חג, רבי יהושע אומר מיום טוב האחרון של חג. אמר לו רבי יהושע הואיל ואין הגשמים אלא סימן קללה צחג למה הוא מוזכר. אמר לו רבי אליעזר אף אני לא אמרתי לשאול אלא להזכיר משיצ הרוח ומוריד הגשם בעונתו. אמר לו אס כן לעולם יהא מוזכר ע"כ. וכתבו התוס' לפרש, אס כן, אס אתה אומר מוזכרין אף על פי שאין שואלין הואיל ומשמע בעונתו, אף בקיץ יזכירו, ומה אתה נותן סימן מיום טוב הראשון. ורבי אליעזר אומר בצרייתא צגמרא כל הקיץ אס צא להזכיר מוזכר, דלעולם בעונתו משמע, מיהו עד השתא לא רמי עליה חובה, אבל ציוס טוב ראשון חובה לרעות, לפני שאלה שכל הצא לצקש מקדים ומרעה, ואסימן קללה לא קפדינן, ורבי

וסצירא ליה להזכיר גבורות גשמים
מיום טוב הראשון של חג.

זה יום הכיפורים, דרמו דיום תחילת
צריאת שמים וארץ היה ציוס
הכיפורים ע"כ.

אמנם דבר זה תלוי מתי נצרא
העולם, דאיתא בגמרא (ראש
השנה י:) רבי אליעזר אומר, צתשרי
נצרא העולם וכו', ורבי יהושע אומר
צניסן נצרא העולם וכו' ע"ש. ואס כן
לרבי אליעזר לשיטתו צתשרי נצרא
העולם, שפיר יש לומר דתחלת
הצריאה היתה ציוס הכיפורים, וצריאת
אדם הראשון היתה ציוס ראשון
דסוכות. (ומישב קושיית הרש"ש שם למה
אמר 'צתשרי' נצרא העולם, ולא אמר 'צראש
השנה' נצרא העולם). ואס כן תפלת
אדם הראשון על הגשמים היתה גס
כן ציוס טוב הראשון של חג, על כן
סצירא ליה דאז הוא זמן הזכרת
גבורות גשמים. אבל רבי יהושע
לשיטתו דצניסן נצרא העולם, ותפלת
אדם הראשון היתה צניסן, על כן אין
ענין להזכיר עבור זה גבורות גשמים
צתשרי, וכיון דגשמים צחג סימן
קללה, על כן אין מזכירין עד היום
טוב האחרון של חג.

והנה הכחוצ אומר (שם 3-ה) וכל
שית השדה טרס יהיה צארץ,
וכל עשב השדה טרס ינמת, כי לא
המטיר ה' אלקים על הארץ, ואדם אין
לעבוד את האדמה, ואד יעלה מן
הארץ והשקה את כל פני האדמה.
וצרש"י וכל עשב השדה עדיין לא נמת,
וצג' שכתוב ותוא, לא יאזו אלא על
פתח הקרקע. עמדו עד יום ו', ולמה,
כי לא המטיר. ומה טעם לא המטיר,
לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין
מכיר צטובתן של גשמים, וכשבא אדם
ידע שהס צורך לעולם, התפלל עליהם
וירדו ונמתו האילנות והדשאים (חולין
ס:) ע"כ. ולפי זה תפלה הראשונה על
הגשמים, היתה ציוס ראשון דסוכות
ציוס שנצרא אדם הראשון, ונתקבלה
תפלתו שעלה אד מן הארץ והשקה
את כל פני האדמה, ולכן סגולת היום
הוא להזכיר צו גבורות גשמים, ולכן
לא קפיד רבי אליעזר על סימן קללה,

ליל שב"ק חוהמ"ים (ליל ג' דסוכות) תשע"ד לפ"ק

אפילו טפח (סוכה ו:). ונראה צטעמו,
דהנה כצד הקשה הטור (סימן תרכה)

הנה צורת דפנות הסוכה הס צאות
ה', שמים כהלכתן ושלישית

כאשר חטאו צעגל. יש שמירנו כי רק העמוד הענן ההולך לפנייהם לנחותם הדרך לא סר מהם, אבל שאר ענני הכבוד שהיו מקיפים אותם, סרו צעת החטא.

אמנם צדרשות חתם סופר (לסוכות טז). כתב צאופן אחר קצת, דעיקר שמחת החג היא על יום סליחה של יום הכיפורים, וכמו שאמרו צמדרא (ויק"ר ל-ג) שתופסין ד' מייס צידס כמי שחוזר ממלחמה ונלח שתופס כידון לאות ניצח. והנה הראיה הצרורה שזכינו ציום הכיפורים ליום סליחה, נראה כי החוטאים צעגל פלטס ענני הכבוד, וכשנסלח להם ציום הכיפורים וירד משה מחרת יום הכיפורים וזה על נדבת המשכן לכפר על העגל, והם הביאו אליו נדבה צבוקר צבוקר (שמות לו-ג), עד ליל שצת שהעבירו קול צמחנה, והיא היתה ליל א' של סוכות לפי מה שכתבו תוס' (צבא קמא פב. ד"ה כד) שירד משה ציום צ' מחרת יום הכיפורים. ואז כשנגמרה נדבת המשכן נגמרה סליחת יום הכיפורים, וקלט הענן אותן שכבר פלט. ועל כן יושצים צסוכה זכר לענני כבוד שקלטס, ושהוא סימן על סליחת יום הכיפורים. וזהו כוונת הילקוט (ישעיה תלו) לקדוש ה' מכבוד (ישעיה נח-ג) זה יום הכיפורים, וכצדו זה יום טוב ראשון של סוכות, והיינו וכצדו ליום הכיפורים על ידי יום טוב ראשון של

למה אין עושין סוכות צחודש ניסן, צומן שינאו צני ישראל ממזרים והוקפו מיד צענני הכבוד. וראיתי לתרן צסם הגאון הגר"א ז"ל (צציאורו לשיר השירים ח-ד) דהנה צשעה שחטאו ישראל צעגל נסתלקו ענני הכבוד, כמו שכתוב (שמות לז-כה) וירא משה את העם כי פרוע הוא, ודרשו על פרוע שהוא לשון גילוי, שענני הכבוד שהיו מכסים אותם מעיני כל הלכו להם, ולא חזרו עד שירד משה וזה על נדבת המשכן לכפר על העגל והתחילו להתעסק צצנינו. ואותו היום היה ט"ו צתשרי, שהרי ציום הכיפורים ירד משה מן ההר, ולמחרתו הקהיל את העם וזה אותם על מלאכת המשכן, ונאמר (שמות לו-ג) והם הביאו אליו עוד נדבה צבוקר צבוקר, לשני צקרים, כלומר ששני ימים הביאו נדבות לצם, והיינו יום י"צ ויום י"ג, וציום י"ד נטלו כל חכמי לצ ממשה את כל הזהב צמנין וצמשקל, וציום ט"ו החלו עוסקים צמלאכת המשכן, ואז חזרו ענני הכבוד עכ"ד. [ועיין צתרגום (שיר השירים צ-ז) עה"פ עד שיפוח היום ונסו הנללים].

והנה המפרשים הקשו עלה מהא דאמר הכתוב (נחמיה ט-יח) אף כי עשו להם עגל מסכה וגו', ואתה צרחמין הרצים לא עוצתם צמדבר, א'ת עמוד הענן לא סר מעליהם', הרי דלא נסתלק עמוד הענן גם

הימים וגו'. [בסיני נאמר, אלמא גבורים ואמיצי לבב ציראתם היו] ע"כ. ודבר זה דמהני תשובה נחזרר להכלל ישראל, צמה שחזרו לעני הכבוד בהתחלת הקמת המשכן, משכן העדות (שמות לח-כא), וברש"י עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל (תנחומא ב) ע"כ. ולכן צוה לנו ה' לעשות זכר לדורות עולם על החזרת עני הכבוד בנ"ו תשרי, כדי להזכיר אותנו על גדול כח התשובה.

ואירתא בגמרא (מנחות כט:) אלה תולדות השמים והארץ בהבראש (בראשית ב-ד), אל תקרי בהבראש אלא בה"י בראש [הוי אומר העולם הזה בה"י והעולם הבא צו"ד]. ומפני מה נברא העולם הזה בה"י, מפני שדומה לאכסדרה, שכל הרובה לנאת יא. ומאי טעמא תליא כרעיה, דאי הדר בתשובה מעיילי ליה. וליעייל בהך, לא מסתייעא מילתא כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש מאי דכתיב (משלי ג-ד) אם ללצים הוא יליך ולענוים יתן חן, בא לטהר מסייעין אותו ע"כ. ואם כן אות ה' מורה על התשובה, חוהו גם ענין עשיית זכר בסוכה לעני הכבוד להורות על התשובה, ולכן צורת הסוכה עשויה שמים כהלכתן ושלישית טפח כצורת אות ה'.

סוכות ע"כ. ועל דרך זה לא קשיא מקרא דנחמיה, כי הענין לא נסתלק, אלא שפלט את החוטאים.

אך יש להעיר, הלא כל החוטאים צפועל בעגל הרי מתו, ואם כן מי הם אלו שפלטן הענין. ונראה דאיתא בגמרא (יומא סו:) אתמר רב ולוי, חד אמר זיבח וקיטר בסייף, גפף ונישק במיתה, שמח בלבבו בהדרוקן. וחד אמר, עדים והתראה בסייף, עדים בלא התראה במיתה, לא עדים ולא התראה בהדרוקן ע"כ. ואם כן לחד מאן דאמר אותן ששמחו בלבן לא מתו, ופלטן הענין. ולמאן דסבירא ליה שגם הם מתו, אולי אותן שהיה צידן למחות ולא מיחו, שנתפסו עבורן (שבת נד:).

והנה אמרו חז"ל (עבודה זרה ד.) אמר רבי יהושע בן לוי לא עשו ישראל את העגל [כלומר גבורים ושליטים צירס היו], ולא היה ראוי להתגבר יצרם עליהן, אלא כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, [אלא גזירת מלך היתה לשלוט צם כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני, אומרים לו לא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה], שנאמר (דברים ה-כו) מי יתן והיה לבצם זה להם ליראה אותי כל

של"ים שבת חוהמ"ים (יום ג') תשע"ד לפ"ק
 יותר, אתה אמרת והשענו תחת העץ,
 אני נותן להם מצות סוכה ע"כ.

ובמדבר (צמד"ר יד-ט) צאצרהס
 כתיב והשענו תחת העץ,
 'שעשה להם סוכה', והקצ"ה עשה
 סוכה לבניו ציציאתם ממזרים וכו'
 ע"כ. וצגמרא (ראש השנה יא.) מצואר
 דצאמת צחג הסוכות היה מעשה זו
 של המלאכים, דקאי צחג, וקאמר לה
 צניסן, והיינו למועד אשזב אל"ך
 (צראשית יח-ד), ליום טוב הצא ראשון,
 ולשרה צן ע"כ. וצהיות שקיים אצרהס
 אצינו כל התורה קודם שניתנה,
 והמלאכים צאו אליו צחג הסוכות, על
 כן השעינס צלל סוכה.

ובספר טעמא דקרא (ר"פ וירא) כתב
 צפסוק והוא יושב פתח
 האהל כחוס היום, כיון שזה היה
 צסוכות למה ישב צפתח האהל ולא
 צסוכה, לכן אמר כחוס היום, שהיה
 מצטער לישב צסוכה מצמת חוס היום,
 ולכן ישב צפתח האהל ע"ש. וצספר
 מגדים חדשים (פ' וירא) הוסיף עלה,
 דאף שהיה מצטער והיה פטור מסוכה
 כיון שראה להאורחים וירא וירץ
 לקראתם וגו', ואל הצקר רץ אצרהס
 וגו', והוא עומד עליהס תחת העץ
 ויאכלו. ולא חשב לפטור עצמו ממצות

וירא אליו ה' צאלוני ממרא, והוא
 יושב פתח האהל כחוס היום
 וגו', יקח נח מעט מים ורחצו רגליכם
 והשענו תחת העץ וגו', והוא עומד
 עליהס תחת העץ ויאכלו (צראשית
 יח-ט). וצגמרא (צצא מניעא פו:), צשכר
 שלש זכו לשלש מתנות שניתנו להם
 צמדבר על ידי משה ואלהן, צשכר
 חמאה וחלב (צראשית יח-ח) זכו למן,
 צשכר והוא עומד עליהס זכו לעמוד
 הענן, צשכר יוקח נח מעט מים זכו
 לצארה של מרים ע"כ. וצרש"י פירש
 צשכר והוא עומד זכו לעמוד הענן
 'עומד' עליהס תמיד כדכתיב (צמדבר
 יד-ד) וענך עומד עליהס ע"כ.
 וצמד"ר (צ"ר מח"י) איתא, אתה אמרת
 והשענו תחת העץ, חייך שאני פורע
 לצניך צמדבר ציישוב ולעתיד לצוא,
 פרש ענן למסך (מהלים קה-לט) הרי
 צמדבר, צארץ מנין, צסוכות תשבו
 שבעת ימים (ויקרא כג-מג), לעתיד
 לצוא מנין שנאמר (ישעיה ד-ו) וסוכה
 תהיה לכל יומם מחורב ע"כ. וציאורו
 כי העץ היה סוכך על המלאכים
 מחוס השמש לכל, ועצור זה זכו
 ישראל צמדבר לענני הכבוד להצילם
 משמש ושרב, ומזה נסתצב מצות
 סוכה, למען ידעו דורותיכם כי
 צסוכות הושצתי את בני ישראל.
 וצמד"ר תנחומא (וירא ד) מצואר עוד

מנרתיקה שלא להטריחו צאורחים (בצח מניעא פו:), ולא היה לאצרהס אורח צהסוכה, ולכן יש צ פתח האהל, לראות אם יש עובר וש צ ויכניסם צציתו. וזה שאמר הכתוב והוא יוש צ פתח האהל, ולכאורה למה לא יש צ צהסוכה, ועל זה אמר, כחוס היום, שהוליא הקצ"ה חמה מנרתיקה, ולא רצה ליכנס לסוכתו צלי אורח, על כן יש צ פתח האהל לראות אם יש עובר וש.

וייש לומר עוד, כי ענין מצות סוכה מצואר צוה"ק (ח"ג רנה:) דליהו אימא עילאה לסככא עלייהו כאימא דפריס כנפיה על צניה ע"ש. וכל זה הוא לחציבותא דישראל שיוכלו ליכנס בצלל דאימא עילאה, אבל אצרהס אצינו שנתגלה אז אליו השכינה, וקיבל פני השכינה ממש, לא היה מן הצורך לעזוב את השכינה וליכנס ללל סוכה, דעדיפא עביד לקבל פני השכינה. אבל כאשר ראה האורחים, והיה אומר להקצ"ה, אדני- אל נא תעבור מעל עבדך (יח-ג), שימתין לו עד שירון ויכניס את האורחים, דגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה (צ"ר מח-), אם כן צשעה שאירח את האורחים לא היה מקבל פני השכינה, על כן והוא עומד עליהם תחת העץ ויאללו, נכנס גם אצרהס לתוך הסוכה. וזה המשך הכתוב, וירא אליו ה', שזכה אצרהס אז לגילוי שכינה, ולכן והוא יוש צ פתח האהל, ולא נכנס

הכנסת אורחים משום שהיה מנטער. ואדרכתן עובדא שמסופר על הגאון רבי חיים עוזר מווילנא ז"ל צעל האחייעור, שפעס צחג הסוכות צא אליו אורח תלמיד חכם לצקרו, והגאון ז"ל כצדו מאוד ואחר כך אמר לו שירד לסוכה שלו לסעוד, והוא צענמו אינו יכול לצאת לסוכה כי הוא מצונן הרצה והרוח והקור מצער, ומנטער פטור מן הסוכה. והלך האורח לסוכה, ומיד אחר כך הגיע גם הגאון ז"ל לסוכה להיות עם אורחו. ואמר לו שנתייש צדעתו שאמנס הוא מנטער והמנטער פטור מן הסוכה, אבל לא מצינו פטור מנטער אלל הכנסת אורחים, והרי אין הדרך שהאורח סועד לצדו אלל מארחו, לכן משום מצות הכנסת אורחים צא לסוכה להיות עם אורחו ע"ש.

אמנם ידוע כי הדליקים היו נוהגים שלא ילאו מהסוכה גם צעת צער, והיו יושצים צסוכה צקור וצגסם, כי הצער ציציאחס היתה עוד יותר, אז שמחמת חציבות המנוה לא היו מרגישים הצער, ואם כן אצרהס שקראו ה' אצרהס אוהצי, גם צעת חוס היום לא היה יוצא מהסוכה, ולמה יש צ פתח האהל ולא צלל סוכה. אך יש לומר דמצואר צוה"ק (אמור קג:): דנשמות האושפיזין צאים לסוכה, אבל רק כשיש לו אורח צהסוכה ע"ש. והרי אותו היום הוליא הקצ"ה חמה

לסוכתו, כי המקבל פני שכינה אין צריך לו להיות חוסה בצלל דמהימנותא.

והנה מעשה אבות סימן לבנים, וכל מה שהיה אצל האבות הקדושים היו פועל דמיוני על העתיד (רמב"ן בראשית יב-י). ואיתא בגמרא (עבודה זרה ג.) דלעתיד לבוא מביא להקב"ה לספר תורה ומניחו בחיקו ואומר, כל מי שעסק בה יבא ויטול שכרו, מיד מתקבלים וצאים עוזדי כוכבים וכו', ואומרים לפניו רבונו של עולם תנה לנו מראש ונעשה. אמר להן הקדוש ברוך הוא שוטים שצעולם, מי שטרח צערב שבת [צעולם הזה] יאכל בשבת, מי שלא טרח צערב שבת מהיכן יאכל בשבת, אלא אף על פי כן מנזה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה וכו'. מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו [רוב תשמישתן על הגגות שאין גגותיהן משופעין] והקדוש ברוך הוא מקדיר [לשון נוקב כלומר מנקבת צכה חוס גדול] עליהם חמה בתקופת תמוז [שנוהגת ומושכת עד שלשה חדשים, עד יום תקופת תשרי הוי"א תקופת תמוז] וכל אחד ואחד מצטט בסוכתו ויוצא שנאמר (תהלים ג-א) ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו [על ה' ועל משיחו קאמר לעתיד לבוא כדכתיב למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק, כלומר ננתקה מנזות סוכה שהטילו עלינו]. מקדיר, והא אמרת אין הקדוש

ברוך הוא צא בטרוניא [צעלילה] עם צריותיו. משום דישראל נמי זימני דמשכח להו תקופת תמוז עד חגא [ואין תקופת תשרי נופלת עד לאחר החג] והוי להו לערא. והאמר רבא מנטער פטור מן הסוכה, נהי דפטור בעוטי מי מצעטי, מיד הקדוש ברוך הוא יושב ומשחק עליהן שנאמר (תהלים ג-ד) יושב צשמים ישחק [גבי ננתקה את מוסרותימו כתיב] ע"כ.

ובעתה יש לומר, דלכן הוציא ה' אז את החמה מנרתיקה, כי צהיות שאז היה ימי חג הסוכות, ואצרהם עומד עליהם תחת העץ ויאכלו, שהאכלים בסוכה, וזה יהיה לסימן על העתיד שצמנזות סוכה ינסה ה' את האומות, ויקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, ומזה יתעלו בניו, שיושבים בסוכה גם צעת חוס כמו אצרהם. ואף מי שיוצא, הוא יוצא בפחי נפש ואינו מצטט. ולכן הראה ה' זאת לאצרהם כעת דייקא, כי גילוי שכינה לאצרהם היה ציוס שלישי למילתו וצא הקב"ה ושאל בשלומו (צבא מניעא פו:). וצעה שנצטוה על המילה אמר לו ה' (שם יז-ד) ואני הנה צריתי אתך וגו', והקימותי את צריתי בני וצין וצין זרעך אחריו לדורותם לצרית עולם (וצרש"י, ומה היא הצרית) להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו. והיינו שאז צחר ה' את ישראל להיות לו לעם נחלה, שיהיה אלקים רק עלינו

ברשעים ולהט אותם היום הבא, שהקצ"ה מו"יא חמה מנרתיקה ומקדרה עליהם ע"כ. והיינו שעל ידי שאברהם היה יושב בסוכה כחוס היום, על כן יזכו לעמיד לבוא גם כן לסוכה כאשר יו"יא ה' חמה מנרתיקה, ולדיקים מתרפאים וממעדינים זה.

וזוהו הענין שמתפללים כשיו"אלין מהסוכה, כשם שישבתי בסוכה זו כן נזכה לישב בסוכת עורו של לויטן. דליתא בגמרא (בבא בתרא עה.) אמר רבה אמר רבי יוחנן עמיד הקצ"ה לעשות סוכה [היינו מלמעלה גג, וד' דפנות מד' רוחות] ללדיקים מעורו של לויטן שנאמר (איוב מ-לא) התמלא בסוכות עורו, זכה עושין לו סוכה, לא זכה עושין לו ללל [היינו סיכוך בלא מחילות] וכו' ע"ש. והיינו כי זהויות שאין גיהנם לעמיד לבוא, אלא הקצ"ה מו"יא חמה מנרתיקה ומקדירה, ורשעים נידונים זה, ומתרפאין וממעדינין זה. וזה תהיה על ידי שיפרוס ה' עליהם סוכת עורו של לויטן לעכב חוס אש החמה, וממילא הם מתעדינין מחומה. וזהו מסגולת מנזות סוכה, שבזכות שאנו יושבים בסוכה בעולם הזה, נזכה לישב לעמיד בסוכת עורו של לויטן.

וּבְרֵאשִׁית דְּלֶכְנֵן אֲמַר הַכְּתוּב לַעֲמִיד, וְרַחֵם לְכֵס יְרֵאִי שְׁמֵי שַׁמַּשׁ דְּדָקָה וּמְרַפָּא בְּכַנְפֵיהּ, וּלְכַאֲרֵיהּ הָאִי

ולא לשאר באי עולם. ועל כן אז הראה לו פועל דמיוני במנזות סוכה, שלעמיד כאשר גם אומות העולם יתרו לקבל התורה, ולקבל עליהם עול מלכותו ית"ש, יתן גם להם מנזות סוכה כחוס היום, ולא יעמדו זו, וממילא ילהט אותם היום הבא, ולא ישאר מהם שורש וענף, אלא ישראל יהיו לגוי אחד.

וַיֵּשֶׁב לוֹמַר דְּזוּהוּ כּוּוּנַת הַמְּדַרְשׁ הַנִּלְ, אַתָּה אֲמַרְתָּ וְהַשְׁעֵנוּ תַחַת הָעֵץ חַיִּיךְ שְׁאִנִּי פּוֹרַע לְךָ לַעֲמִיד לְבּוֹא, שְׁנֵאמַר וְסוּכָה תִּהְיֶה לְכָל יוֹמֵם מְחֻרַב ע"כ. וְהַכּוּוּנָה דְּלִיתָא בְּגַמְרָא (עֲזוּדָה זֶרֶה ג.) אֲמַר רִישׁ לְקִישׁ אִין גִּיהֵנִם לַעֲמִיד לְבּוֹא, אֲלֵא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹיָא חֲמָה מְנַרְתִּיקָה וּמְקַדִּיר, רְשָׁעִים נִידוּנִין זֶה, וְלִדְיָקִים מְתַרְפְּאִין זֶה, רְשָׁעִים נִידוּנִין זֶה דְּכַתִּיב זֶה (מֵלָאכִי ג-יט) כִּי הִנֵּה הַיּוֹם זֶה בּוֹעֵר כְּתֹנוֹר, וְהָיוּ כָּל זָדִים וְכָל עוֹשֵׂה רָשָׁעָה קָשׁ, וְלֵהֲטוּ אֹתָם הַיּוֹם הַזֶּה אֲמַר ה' לְבִאֲוֹת, אֲשֶׁר לֹא יַעֲזוּב לָהֶם שׁוֹרֵשׁ וְעַנְף, לֹא שׁוֹרֵשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עַנְף לְעוֹלָם הַבָּא, לְדִיקִים מְתַרְפְּאִין זֶה (שֵׁם ג-כ) דְּכַתִּיב וּרְחַם לְכֵס יְרֵאִי שְׁמֵי שַׁמַּשׁ דְּדָקָה וּמְרַפָּא בְּכַנְפֵיהּ וּגּו', וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁמַתְעִדְנִין זֶה שְׁנֵאמַר (שֵׁם) וַיִּצְלַח וּפְשָׁתָם כְּעַגְלֵי מִרְבֵּק ע"כ. וְעַל זֶמֶן הַהוּא אֲמַר הַכְּתוּב וְסוּכָה תִּהְיֶה לְכָל יוֹמֵם מְחֻרַב, וּמְבּוֹאֵר בְּרֵשׁ"י שֵׁם, לְהַגִּין מְלֵהֲטוּ הַיּוֹם הַזֶּה, שְׁנֵאמַר

לכתיב (תהלים פד-י) עוצרי צעמק
הצבא מעין ישימוהו גם צרכות יעטה
מורה, עוצרי אלו בני אדם שעוצרין
על רצונו של הקדוש ברוך הוא, עמק
שמעמיקין להם גיהנם, הצבא שצוכין
ומורידין דמעות כמעייין של שיתין, גם
צרכות יעטה מורה שמצדיקין עליהם
את הדין ואומרים לפניו, רצונו של
עולם יפה דנת יפה זכית יפה חייבת,
יפה תקנת גיהנם לרשעים גן עדן
לצדיקים. איני והאמר רבי שמעון בן
לקיש רשעים אפילו על פתחו של
גיהנם אינם חוזרין בתשובה שנאמר
(ישעיה סו-כד) ויאלו ואלו צפגרי
האנשים הפושעים צי וגו', שפשעו לא
נאמר אלא הפושעים שפושעים והולכין
לעולם, לא קשיא הא צפושעי ישראל
הא צפושעי עובדי כוכבים ע"כ. ודבר
זה יתברר לעמיד, כאשר יראו כבר
האומות כציכול את הקב"ה יושב ונותן
שכר לשומרי תורה, ויראו שיש חשבון
נדק על כל המעשים של אדם בעולם
הזה, ונותנין להם מנחה חדא לקיים
וצוה יוכלו לזכות לחיי נצחיים, ואף על
פי כן לא יעמדו צה. ולא עוד, אלא
שיכולין לזאת מהסוכה כשמצטערין,
אלא שלא יבעטו צה, וגם צוה לא
יוכלו לעמוד, ואי אפשר להם לוותר
על עונג גופם גם כאשר גיהנם
פתוחה לפניהם.

לדקה' צריך ציבור כוונתו. ונראה על
פי מה שמסופר על הרה"ק הקדושת
ציון מצאצוב ז"ל שנפגש פעם עם
הגאון רבי מאיר אריק ז"ל, ודיברו
ביניהם אודות התנהגותו של הרה"ק
הדברי חיים זי"ע שפיזר נתן לאציונים
בהפלגה יתירה בערב סוכות. ואמר
הרב מצאצוב ז"ל שמנין הטפחים של
הכשר סוכה מורה על זה, דהסוכה
היא ז' על ז' טפחים, היינו מ"ט
טפחים מרובעים, זהו שיעור הסוכה
והדפנות אשר נרכים להכשר סוכה,
היינו שמים כהלכתן והשלישית טפח
אשר הן בגובה עשרה טפחים, הרי
לכל דופן שבעים טפחים מרובעים
והדופן השלישי שהוא רק טפח בגובה
עשרה הרי עשרה טפחים, וביחד הם
ק"ג טפחים מרובעים. וצירוף שיעור
הכשר הסכך של מ"ט טפחים
מרובעים, שעולה כמנין לדקה, הרי
שבהכשר סוכה צדפנותיה וצסככיה
צמדותיה וצטפחיה מרומו ענין
הלדקה, וחושבנא דדין כחושבנא דדין
ע"כ. ומעתה כיון שעל ידי מנחת
סוכה זוכין לסוכה תהיה לכל יומם
לחקות לעמיד מחורב, על כן אמר
וזרחה לכם יראי שמי שמש לדקה,
זכות מנחת סוכה שהוא ז' על ז',
שעולה ביחד כמספר דקה, וצוה יהיה
לכם השמש מרפא צכנפיה.

*

ודברי חז"ל אלו הם למוסקר השכל,
על מאמרם (עירוצין יט.) מאי

זמה לשמות, אבל המתכוון בחסדי ה' בעצם צריאותו, שיוכל לדבר ולראות ולווח ממקומו, אשר יש ל"ע כמה שפעולתם מוגבלת צוה למחנה לשליש ולרביע, אז יוכל להרבות שמחתו צוה. ולא יסתכל על מה שנחסר לו, אלא על רצבי רבבות הטובות שעשה ועושה ה' עמו בכל שעה.

והגדה מצוה מצוה במדרש (ויק"ר ל"ד) כי הארבעה מינים רומזים על ארבע עיקרי מצרי האדם, דאיתא התם, רבי מני פתח, כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך (תהלים לה"י), לא אמר פסוק זה אלא בשביל ללמד, השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם, וההדס דומה לעין, וערבה דומה לפה, והאחרון דומה ללב, אמר דוד אין בכל האצרים גדול מאלו, שהן שקולין כנגד כל הגוף, הו' כל עצמותי תאמרנה ע"כ. וזהו שאמר הכתוב ולקחתם לכם פרי עץ הדור וגו', כאשר אתם נוטלים הארבע מינים הללו לקחו את עצמיכם, כי הם הראשי מצרי שלכם, ותתכונו על חסד ה' שעושה עמכם מצריים הללו, שיכולים לראות ולדבר וכו', ואז ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים, תוכלו לעורר בעצמיכם שמחה במשך ימי החג.

ואמר הכתוב (ויקרא כג"מ) ולקחתם לכם ציום הראשון פרי עץ הדור כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל, ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים. ויש להבין מהו קשר מצות שמחה עם לקיחת הד' מינים. ובחינוך (מנוה שגד) כתב, כי ד' מינים אלו משמחים לב רואיהם ע"ש. ונראה עוד כי הנה אנו אומרים (בתפלה נשמת) ואילו פינו מלא שירה כים וכו' אין אנו מספיקין להודות לך ה' אלקינו על אחת מאלף אלפי ורצבי רבבות פעמים הטובות נסים ונפלאות שעשית עם אבותינו ועמנו. והיינו שאנו מכירים כי הקב"ה עושה עמנו מליונים טובות בחיינו. והוא כי בדרך כלל מה שהאדם משיג ויש לו בדרך הטבע לפעמים לא מחשיב זאת בכלל הטובות, רק מה שמנליח יותר ממה שיש לאחרים. אבל האמת הוא שכל תנועה שהאדם עושה הוא חסד ה', מה שיכול לראות בעיניו, ולדבר בשפתיו, ופעימות הלז כל רגע צלי הפסק, הכל הוא חסד ה'. ולפעמים רק כאשר נחלה ונחסר זאת ממנו, רק אז הוא מכיר טובת ה' עמו. והנה מצות שמחה שבעת ימים היא עבודה קשה, שהרי לכל אחד יש דברים המעיקים לו, ולפעמים אין לו כלל

ליל הי דסוכות תשע"ד לפ"ק
(בסיום מסכת תענית בחבורת ובהם נהגה)

ציום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, ובגמרא (פסחים ג.) מאי אחד, אטו האידנא לאו שמו אחד. אמר רב נחמן בר יצחק לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה נכתב ציו"ד ה"י ונקרא בצל"ף דל"ת, אבל לעולם הבא כולו אחד, נקרא ציו"ד ה"י ונכתב ציו"ד ה"י. סבר רבא למדרשה בפירקא [קרייה דיו"ד ה"י דארבע אותיות שדרשה, וטעמיה התלויים צו], אמר ליה ההוא סבא (שמות ג-טו) לעלם כתיב [זה שמי לעלם חסר ו"ו, לשון העלמה]. רבי אבינא רמי כתיב, זה שמי לעלם [זה העלמה], וזה זכרי לדור דור [דמשמע קריאה ולא העלמה]. אמר הקדוש ברוך הוא לא כשאני נכתב אני נקרא, נכתב אני ציו"ד ה"א ונקרא אני בצל"ף דל"ת ע"כ.

וגראה הטעם כי שם הוי"ה מורה שהקב"ה מהוה כל היות שבעולם, ואין נקודה ופרט בעולם שלא מתהוה מכחו, ויש השגחה פרטית על כל דבר שהוא מושגח ממנו, ומשגית מן החלונות ומניץ מן החרכים. ושם אלני, מורה שהוא אדון העולם. ודבר זה שיש אדון להצירה, כל בר דעת ישיג ויבין שיש אדון הממציא כל הנמצאים, ולא יתכן בריאה גדולה ומשונה כו' בלי צורא.

בגמרא (תענית טו:) שאין עונין אמן במקדש וכו', והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וזרע"ב כתב הטעם, לפי שהיו מוזכרין שם המפורש בחתימת הצרכה ולא סגי בעניית אמן ע"כ. [ועיין בצל"ח צרכות סג. ובהגהות רא"מ הורוויץ שם]. ולריך זיאר הכוונה בזה, ואיזה קשר יש בין שני הדברים הללו. ונראה בהקדם לצאר הטעם שצבית המקדש היו מוזכרין את השם המפורש. ובגמרא (סוטה לא.) דרשה מקרא (שמות כ-כא) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אצוא אליך, בכל מקום סלקא דעתך [וכי בכל מקום שם המיוחד נזכר, הא כתיב (שמות ג-טו) זה שמי וזה זכרי, לא כשאני נכתב אני נקרא. ועוד וכי בכל מקום שכינה באה ושורה דכתיב אצוא אליך, והוא לא יחד מקום להזכרת השם], אלא מקרא זה מסורס הוא [מהופך] בכל מקום אשר אצוא אליך [באהל מועד שצמדבר וצשילה וצבית עולמים] וצרכתיך, שם אזכיר את שמי, והיכן אצוא אליך וצרכתיך, צבית הצחירה, שם אזכיר את שמי צבית הצחירה ע"כ.

ויש לומר דהכתוב אומר (זכריה יד-טו) והיה ה' למלך על כל הארץ

נראה בעולמו, שלא שלטה שם טבע כלל, וכמאמרם (אבות ה-ה) עשרה נסים נעשו בצית המקדש, וראו עין בעין כי ה' מהוה גם את הטבע, ולכן במקדש היה נקרא גם כן צי"ד ה"א, כי שם היה גילוי שכינתו כמו לעולם הבא. ולכן מצינו בגמרא (יומא לט:): דמשמת שמעון הצדיק נמנעו אחיו הכהנים מלזרזר בשם [המפורש]. והיינו כי בזמן שמעון הצדיק היו עדיין העשרה נסים הללו גלויים תמיד, ושפיר היו קורין השם הוי"ה בגלוי, שהכירו שם שמהוה כל היות. לא כן אחר שמת שמעון הצדיק, לא היו זוכין עוד לנסים הללו תמיד, והיה נר המערבי פעמים דולק פעמים כבה, ואש המערכה פעמים מתגבר פעמים אינו מתגבר (יומא לט:), על כן לא יכלו עוד להזכיר את השם בגלוי.

והנה בעניינת אמן על זרחה, כתוב בספר הגן דרך משה (ליום יא) דיש לכזין שאמ"ן גימטריא ז"א כשמות הוי"ה אדנ"י ע"ש. והכוונה הוא לאיתא בשלחן ערוך (א"ח סימן ה) כשיזכיר את השם, יכוין פירוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל, ויכוין בכתיבתו צי"ד ה"א שהיה הוה ויהיה ע"ש. ולכן יש לענות עליה אמן שעולה כשמות הוי"ה ואדנ"י, אבל במקדש שגם הקריאה היה רק צי"ד ה"א, והמזרזר לא זרזר לכזין בקריאתו באדנות, על כן גם עניינתו אינו אמן,

אבל הם אומרים כי עזב ה' עולמו, ואחר הצריחה הכל מתנהג כבר בטבע מעצמו, ולית דין ולית דיין. רק אנו בני ישראל מאמינים בהשגחתו יתברך שמו, וכמו שכתב הרמב"ן (שמות יג-טז) שאין לאדם חלק בחורת משה רבינו עד שנאמין בכל דבריו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין צרכים בין ציחיד, אלא אם יעשה המצוה ילחינו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריחנו ענשו, הכל בגזרת עליון ע"ש.

וּלְכֹן בגלוי, אנו קורין שמו בשם אדנ"י, כי זה מכיר ומזבחין כל אחד שיש אדון להעולם, אבל מה שמשיגה על הארץ ומהוה כל היות, זה אינו נגלה לכל, ורק אנחנו עמו ולאן מרעימו מאמינים שהקב"ה משגיח מן החלונות ומנאץ מן החרוכים, ומנהיג את העולם כולו בהשגחה פרטית, ולכן השם הוי"ה היא בהעלם, שנכתב ואינו נקרא. אבל לעולם הבא שרות הטומאה יעזיר מן הארץ, ויכירו וידעו כל יושבי תבל אשר אין עוד מלכדו, וציוס ההוא יהיה ה' אחד, אז גם 'שמו יהיה אחד', נכתב צי"ד ה"א ונקרא צי"ד ה"א, כי יתגלה לעין כל שה' הוא מהוה כל היות.

אמנם הגם שבעולם הזה השגחתו הוא בהעלם, מכל מקום במקדש צית ה' היתה השגחת ה'

לדעת, אשר לא רק שיש אדון להצירה, אלא יש השגחה פרטית מאת ה', שאין נופל צו דרכי הטבע כלל. ושלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך, הפנימיות של השם הו"ה, שהקב"ה מהוה כל היות, ומשגיח מן החלונות ומניץ מן החרכים.

וזדהו גם הרמז שגונו הכתוב בסוכות תשבו שבעת ימים (ויקרא כג-מז), לעורר אותנו שאנו יושבים תמיד תחת כלל דמהימנותא שחופה ומשגיח עלינו תמיד. וידוע דסוכ"ה הוא בגימטריא צ"א כמנין שם הו"ה ואדנ"י, ואותיות ס"ה מזכרו הם בגמטריא אדנ"י, ואותיות כ"ו מתוכו הם בגמטריא הו"ה. ומלות שיהיה ראשו ורובו 'בתוך' הסוכה, שתוכו מורה שמהוה כל היות בעולם. ולכן סוכה הוא זמן שמחתינו, כי בזמן שהאדם מאמין ומכיר אשר הכל הוא מושגח מאת ה', אשר הוא אב רחמן, אז משיג כי כל מה דעבד רחמנא לטב עבד, והוא שמח צמה שבחור ה' עבדו.

*

דב"ל הכלים אמר קהלת, הכל הכלים הכל הכל, מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש (קהלת א-א). ובגמרא (שבת ל:), תחת השמש

ולכן אין ענין אמן במקדש כיון שהיו מוזכרין השם הו"ה צחתימת הצרכה. [שוב ראיתי נקודת הדברים צמח"ש"א סוטה מ].

וענין אחר כל צרכה, צרוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והכוונה כי בעולם הזה אין אנו מוזכרין כבודו המרומז בשמו הו"ה אלא במקדש, ואנו קורין אותו רק בשם אדנות, ומתפללים שיהא יתברך שם כבוד מלכותו בכל העולם ולעלמי עלמיא. ויש להמתיק דאיתא בקדושת ציון (ח"ב דף כה) כבודו מלא עולם, שפירושו כי צעת שיחגלה 'כבודו' יתברך שמו לעין כל, אז יהיה 'מלא עולם', תיבת 'עולם' בפסוק זה שמי לעלם יהיה מלא צו"ו, ולא יהיה משמעו עוד לשון העלמה, כי לעתיד יהיה נקרא צו"ד ה"א ע"כ. וזהו שאנו מזכרין שיהא שם כבוד מלכותו מתברך 'לעולם', ולא בלשון העלמה.

וזדהו הענין שזוה הכתוב, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר (דברים טו-טז), כי רצה ה' שיראה כל אחד מפעם לפעם בשנה הנסים שנעשים שם בצית ה', שהיו עומדים נפופים ומשתחויים רווחים (אבות ה-ה), והיו מגביהין את השלחן ומראין צו לעולי רגלים לחם הפנים שקילוקו חס כסידורו (תגיגה כו:). ומזה ישכיל

מייצרים קיו טיפ הנעשה לאזנים, אז יעריכו אותו לפי השתמשותו זו לאזניו.

והבושיך דכמו כן הוא לענין צריאת העולם, שיש להעריכו על ערך תכליתו עבור מה שנצרא. וצודאי אם חושבין אתם שהעולם הזה נצרא כדי להתענג ולהשתעשע, צלי שום תכלית וכוונה עליונה, צודאי שכל דבר שיטנו בו המונע מתענוגו ושעשועו הוי חסרון. אבל צאמת העולם הזה לא נצרא לתכלית תענוגי העולם הזה, אלא יש בו שליחות לכל אדם לעמוד בנסיונותיו כדי שיגיע בזה לתכליתו לעולם הבא, התקן עמך צפרודור כדי שתכנס לטרקלין. ולתכלית האמיתי על מה שנצרא העולם, צראו ה' צאמת בתכלית השלימות, כי כל העמל שיש להאדם צעולם הוא לתכלית נשגב, לזכות בו לחיי העולם הבא, והכל עשה ה' יפה צעתו ושלימותו עכ"ד.

והגה שלמה המלך צחכמתו מהבול את כל העולם, שכולו הבול הבלים. ולכאורה נראה מדצרוי שמגנה את יוצרו, שהקצ"ה מקור הדעת, הוא היודע והוא המדע, צרא עולם של הבול, עולם של עמל ורעות רוח, ומגיע אם כן כביכול להקצ"ה ציון על הצריאה של את צ' וג'. על כן המשך שלמה לאמור, כי אדרבה צה הוא רוצה להחכים את האדם

הוא דאין לו, קודם השמש יש לו [אם יעמול צתורה שקדמה לשמש] ע"ש. וצסופו סיים קהלת, סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מנאותיו שמור כי זה כל האדם (י"ג-ג). ונראה לצאר צהקדם מה ששמעתי לספר, כי פעם נתקצנו חכמי אומות העולם לחקור על עמם צריאת העולם, אם עשה ה' הכל יפה צעתו, וצראו צשלימותו, ומהו הציון שנוכל ליתן על הצריאה א' או צ', ואחר כל החסרונות שמנאו צה, נתנו ציון של את צ' על הצריאה, כי אם היה צידם לצראו, היו מתקנים בו כמה תיקונים, שיהא העולם צלי עוני וצלי חולי וצלי עמל פרנסה וכו'.

והיה ציניהם חכם אחד ואמר שרוצה לספר להם עובדא, כי פעם המצאו צצית חרושת של עט, עט שהתפארו בו כי הוא יחיד צמינו, ואין דוגמתו עוד צמעלותו, וצינוהו שהוא אה צמעלתו, שהכתב נאה מאד, הן מראהו, והן שמתייבש תיכף, וקל לאחזו צכתיצתו, ועוד ועוד. וכולם הדודו ואמרו שכן הוא. ונמנא ציניהם איש אחד ואמר שמנא צו חסרון, כי צעט זה קשה לחכך את תוך אוחנו כשצריך לכך. והשיבו לו, כי צשעה שמעריכין איזה דבר, מעריכין אותו לפי התכלית שעצורו הוא נעשה, וכיון שהעט נעשה לכתיבה, על כן לא נוגע לעריכתו רק מה ששיך לכתיבתו. ואם

תכלית הצריחה להענוגי עולם, אלא תכלית הצריחה 'את האלקים ירא ואת מנחתיו שמור כי זה כל האדם', ואם יעמול להגיע לתכלית זו, שיעמול קודם השמש אז לא יהיו חייו הבל, אלא בכל פעולה יוכל לעבוד בו את קונו.

ובבזו כן גם האדם צפרטיותו, הוא מחשב ומעריך הטובות והרעות שיש לו, כפי מה שיוכל להתענג ולהשתעשע בהבלי העולם, ולכן חסר לו משמחתו, כי אי אפשר לו להגיע בו לתכלית, כי יש לו מנה רוצה מאתים, וקנאתו בוער בהלכת אחרים יותר ממנו. אבל כאשר יכיר לדעת שלכל אחד מאתנו יש לו תפקיד מיוחד אשר בו יוכל לזכות לחלקו בחיי העולם הבא, והקציה ממציא לו מה שמיוחד לו דייקא לתכלית שלימותו, אז ישמח בחלקו וישש בגורלו, כי כל שלימותו תלוי רק בהאופן שזומין לו ה'.

ולהורותו, שיבין מזה כי תכלית הצריחה אינו לצורך העולם הזה לצדו, שיתענג וישתעשע בו, כי לתכלית זה הרי העולם הוא הבל הבלי, ומה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש. וכיון שהקציה מקור החכמה ברא העולם, על כרחך שלתכלית אחרת חוץ מהעולם הזה, עבדו וברא העולם, ולתכלית זה באמת אין העולם הבל, כי למעלה מהשמש יש יתרון להעולם, ועבור תכלית זה נברא העולם, ואז יכיר איך הכל מכוון בו כדי להגיע לתכלית זה.

ולכן אחר שסיים קהלת להבזיל את העולם, אמר וביאר, מהו הסוף דבר שהוא רוצה להגיע באריכות דבריו לזייר איך העולם הוא הבל הבלי, ועל זה אמר כי 'סוף דבר', כאשר יתבונן צמה שאמר עד כאן, 'הכל נשמע', ישמע ויבין הכל, כי אין

ליל וי דסוכות תשע"ד לפ"ק

היתה, כדי לחצבה על צעלה ע"כ. ויש לומר עוד בזה, דהנה בגמרא (ראש השנה יא.) אמרו, למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן (י"ד), דקאי בחג וקאמר לה בניסן [ליום טוב הבא ראשון ולשרה בן ע"ש. ומבואר מזה

והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו, ויאמרו אליו איה שרה אשתך, ויאמר הנה באהל (בראשית י"ח). וברש"י בגמרא (בבא מציעא פז.) איתא, יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה, אלא להודיע שצנועה

דמעשה זו של המלאכים בחג הסוכות היתה (ודברנו מזה ביום ג' דסוכות העל"ט).

והנה בגמרא (סוכה כו:) איתא מעשה רבי אלעאי שהלך להקביל פני רבי אליעזר רבו בלוד צרגל [יום טוב ראשון, והלך אללו מערב יום טוב], אמר לו אלעאי אינך משוכתי הרגל [הואיל ולא עמדת בציתך אלל אשתך], שהיה רבי אליעזר אומר משבח אני את העללנין [אף על פי שלא בשביל הרגל מתעבדים, שהרי כל ימות השנה אינן יוצאין מחמת עללות, אף על פי כן משבחן אני], שאין יוצאין מצתיהן צרגל דכתיב (דברים יד-טו) ושמחת אתה וציתך. איני, והאמר רבי יתח מנין שחייב אדם להקביל פני רבו צרגל שנאמר (מלכים ז ד-כג) מדוע את הולכת אליו היום [בעלה של שונמית אמר לה, כשאמרה לו אלכה וארוצה עד איש האלהים ואשובה] לא חדש ולא שבת, מכלל דבחדש ושבת מייחייב איניש לאקבולי אפי רביה. לא קשיא הא דאזיל אחתי ציומיה [ומשמח שמחת החג עם אשתו חייב להקביל פני רבו, כגון עיר שבחוף התחום, או על ידי עירוב], הא דאזיל ולא אחתי ציומיה ע"כ.

ובשזיית מנפה אריה (אוי"ח סימן ג) כתב לבאר למה לא עלו רבי אליעזר ורבי אלעאי צרגל לירושלים לראות פני ה'. דזהו משום

שרבי אליעזר היה מנודה (צנח מניעא נט:), ולכן לא עלה לרגל. ורבי אלעאי לא עלה לרגל משום שהיה חייב לקבל פני רבו צרגל, ומורא רבך כמורא שמים (אבות ד-יב) ע"כ. ונראה דהא דהיה עדיפא ליה לרבי אלעאי לקבל פני רבו צרגל יותר מלעלות לרגל, משום דצירא ליה דלקבל פני רבו עדיפא יותר, דהא ליראות פני ה' ליכא מצוה אלל שלש פעמים בשנה, ולקבל פני רבו גם בחודש ושבת צעי למיזל, הרי דמצוה זו חשובה יותר. ואף על פי כן צירא ליה לרבי אליעזר דשמחת אשתו קודמת, ואם לא יוכל לקיים ושמחת אתה וציתך אין לו לקבל פני רבו.

והנה צמנות רחיה נשים פטורות דכתיב יראה כל זכורך, ואם כן לכאורה ציטלו שמחת אשתו בעלייתם לרגל. אמנם מבואר בגמרא (חגיגה ו.) דגם הנשים עלו עם בעליהם, דמחייבא בשמחה, וברש"י לעלות לרגל ולשמוח בחג עם בעלה, דעל השמחה נצטוו נשים דכתיב אתה וציתך ע"כ. ובאמת יש להסתפק אם מחמת סיבה אין אשתו יכולה לעלות, אם לרבי אליעזר שמחת אשתו קודמת גם לעליית הרגלים, כמו דקודמת לקבלת פני רבו.

והנה המלאכים ראו אין שאצרהם מטפל עם אורחיו, דברים

בן, רצו לרמוז צוה, כי להלכת החינוך יש לו להוסיף בחציבותה של שרה, כי זה יהיה לו השפעה טובה על החינוך בציתם.

*

ובגמרא (מעניית מג:) רבי מני הוה שכיח קמיה דרבי יצחק בן אלישיב, אמר ליה עמירי דבי חמי [עשירים של בית חמי] קא מלערו לי, אמר ליענו [יהיו עניים] ואיענו. אמר קא דחקו לי [ליתן להן פרנסה שהם עניים], אמר ליעתרו ואיעתרו. אמר לא מיקבלי עלי אינשי ביתי [אין אשתי מקובלת עלי, ואין דעתי מיושבת עליה, לפי שאינה יפה], אמר ליה מה שמה, חנה, תחייפי חנה ונחייפת. אמר ליה קא מגנדרא עלי [מתגדלת עלי מתוך גבהות יופיה, מגנדרא מלשון מקום הניחו לי אבותי להתגדר צו (חולין ז.)], אמר ליה אי הכי תחזור חנה לשחרוריתה, וחזרה חנה לשחרוריתה. הנהו תרי תלמידי דהווי קמיה דרבי יצחק בן אלישיב אמרו ליה ניצעי מר רחמי עלן דניחכים טובא, אמר להו עמי היתה ושלחמיה [דבר זה היה צדי, שכל מה שאני מבקש היו נותנין לי, ועכשיו אין תפלתי מקובלת כל כך] ע"כ.

ובבמדרש"א כתב על פירוש רש"י שהוא דחוק, שלא יהיה

שדרכה של אשה לעשותה צהבית, ולא ראו את שרה, ועל כרחק שאין אשתו עמו, ואצרהם עזב את אשתו כדי לטפל צהאורחים, והרי יום טוב הוא, ומנזה לשמח יחד עם אשתו. ואם כי גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני השכינה (שנת קכו.), מכל מקום קבלת פני רבו הוא גם כן יותר מקבלת פני שכינה, שמנזה לקבלו גם בשבת וחודש, ואף על פי כן שמחת אשתו קודמת, ועל כן אמרו איה שרה אשתך. והשיב להם, כי צאמת הנה צאהל, והא דלא ראו אותה כי ננועה היא.

ובבר דיברנו כמה מוסר השכל מונח במאמר חז"ל הג"ל, שהמלאכים שאלו איה שרה אשתך כדי לחצבה על צעלה. שהרי אצרהם אצינו היה כבר בן מאה שנה, וכבר נשא את שרה עשרות בשנים, ואצרהם צעמנו הוא שורש מדת החסד, ומופלב צרום נדקתו, ואף על פי כן הרגישו מלאכי מעלה, כי יתכן עוד להוסיף קאמפלימענט על שרה, ולהוסיף עליו בחציבותה של שרה, ולהגביר שמחת הבית, ושמחת אמה וביתך. - ויש להוסיף עוד, דידוע כי הלכת חינוך הבנים תלוי הרבה כפי היחס שיש בין האב והאם, ובית שהשלוס בית עומדת צרום המעלה, יש לה השפעה עזומה על חינוך בני ביתם. וצהיות שהמלאכים רצו כעת לצרכם בן, למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה

או לא עכ"ד. וקיים על זה הרב מלאנדסצרג ז"ל לדקדק למה אמר על עצמו כי צנערותו היה לו מדה זו, הלא זקני תלמידי חכמים מוסיפין חכמה, אם כן צודאי שצוקותו היה לו גם כן מדה זו, ואמר צ"כ פנים, או שמחמת ענותותו אמר כן, או כי להשגה זו צריכין פרישות והתבודדות מהעולם, אשר לא עלה לו דבר זה רק צנערותו, לא כן אחר זה שהיה שאלו לתלמידיו ולצורכי ציבור עכ"ד. (והארכנו בזה בשמן ראש ח"ד פ' וירא). וכמו כן יתכן שרבי יצחק בן אלישיב היה לו מדריגות בכח התפלה צימי נערותו, כאשר חי לעצמו צפרישות והתבודדות, יותר ממה שהיה לו צימי זקנותו, כאשר הוטל עליו צרכי ציבור.

והגה מה שחז"ל השמיענו עובדא זו של רבי מני, הוא כדי ללמוד ממנו, לא רק דבר זה שהקצ"ה מקיים אצל נדיקים ותגור אומר ויקם לך (איוב כז-כח), אתה גזרת מלמטה והקצ"ה מקיים אמריך מלמעלה (תענית כג.), אלא יש עוד דברים בגו. והוא על פי מה שכתוב בתולדות יעקב יוסף (פ' שופטים א) בשם הבעל שם טוב הק' ז"ע לפרש הכתוב (תהלים קמה-ט) רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם, ללכאורה איפכא הוי ליה למימר, שעותם ישמע ויושיעם ורצון יראיו יעשה. אך הכוונה הוא כי אם הנדיק רוצה באיזה דבר, הקצ"ה

תפלת הנדיקים מקובלת ומרוצה למקום צוקותם כמו צנערותם, והרי לענין חכמה אמרו (קניס ג-ו) שהחכמה נוספת בהם צוקותם ע"כ. ונראה דתפלה שתתקבל צריכה להיות בכונה עצומה, עד שיהא פרוש ומוזלל מהעולם. ולא יהיה לו מחשבה מהצלי העולם. ולהגיע למדריגה זו אי אפשר רק בהתבודדות ופרישות מצני אדם. אצל העוסקים בצרכי ציבור להדריך רבים בתורה, חסר להם לפעמים התבודדות ההוא להיות פושט נורה עד שיוכל להעלות מחשבתו בגבהי מרומים צלי מחשבה וזולתה. ולכן אנו רואים שהיו נדיקים שפעלו בתפלתם גדולות ונזרות, מחמת רוב פרישות ודיקותם בה, מה שלא זכו חכמים גדולים בתורה שהיו שאלים לתלמידיהם.

ישמעתי מדודי הרב הגה"צ מלאנדסצרג ז"ל ששמע פעם מרבו הגאון המהרש"ג מסעמיהאלי ז"ל שסיפרו לו רוח הקודש מהרה"ק רבי מרדכי מנאדצורנא ז"ע, אשר פעם בא אליו אשה אחת עם שני בניה שיצרך אותם, ולא רצה לצרך אחד מהם, וכשהפצירה בו למנה לא יצרכו, השיב לה כי הילד הוא בן הנדה. וענה על זה המהרש"ג כי זה עדיין אינו בגדר רוח הקודש אלא יש לו ראייה טוב (א גיטען בליק), והפליט ואמר גם אני צנערותי הייתי יכול להצחין על כלי אם טבלו אותו

שהרי הסכים שיחזרו למצבם. וכמו כן באשתו אחר שנשתנתה ונתייפתה, העיקר לו הדבר עוד יותר, עד שהיה חפץ יותר שתחזור לשחרוריתה. ויש להרגיל עצמו לקבל כל דבר באהבה, ולבקש שבאותו מצב שנמצא ימציא לו ה' מנוחה והרחבה.

וְלִבְּךָ אחר שראה זאת רבי יצחק, לא רצה עוד להתפלל על שינוי הטבעים להטריח לקונו, ואמר עמי היתה ושלחתיה, כי היום יטריח ה' בתפלתו לשנות המצב שהוא כעת, ולבסוף יראה כי המצב שציקש עליו גרוע עוד יותר, ויצטרך להתפלל שיחזור לקדמותו. והרי הטריח את קונו שני פעמים לשנות המצב שהמציא, ולבסוף עומד במקום הראשון, כאשר היה קודם שהתחיל להתפלל, ולכן קיבל על עצמו שלא יבקש עוד להטריח את קונו (עיין במהרש"א שם).

ממלא תיכף רצונו, אך לפעמים מתזכר לו כי דבר זה שציקש הוא לרעתו, והוא משווע אחר כך אל ה' היפוך ממה שהקדים להתפלל, גם אז ישמע ויושיעם ע"ש. וזהו החידוש של רבי יצחק בן אלישיב, שגם התפלה שניה שציקש להחזיר הדבר לקדמותו, גם כן שמע ה' תפלתו ותחנתו. ואף דגמירי דמן השמים מיהב יהבי, משקל לא שקילי (מענית כה.), אף על פי כן קבלו תפלתו השניה שיחזירו לקדמותם.

אך עוד יש ללמוד מזה, שכאשר נקלע אדם למצב שיש בו דבר המעיק אותו, ומתפלל לה' שישנה מצב זה כדי לסלק מה שמעיק לו, יתכן שבשינוי המצב יתוסף לו דבר המעיק עוד יותר. וכדוגמת עובדא ההוא, שהעשירות של צית חמיו גרמו דמנערי ליה, וכאשר הענו, אמת כי לא זיערוהו עוד, אבל נדחק לו פרנסתו, שהיה קשה לו עוד יותר,

ליל שמיני עצרת תשעי"ד לפ"ק

חמס סופר (סוכות) כתב לרמו כי 'חלק' עם 'שבעה' בגמטריא 'תפלה', ותן מספר 'חלק' עם 'שבעה', וזריך ביאור. ונראה דהנה אנו קורין את חג הסוכות בשם חג סתם, וכחוצ

תן חלק לשבעה וגם לשמונה, כי לא תדע מה יהיה רעה על הארץ (קהלת י"א-ב). ובמדרש דרשוהו תן חלק לשבעה אלו שבעה ימי סוכות, וגם לשמונה זו שמיני עצרת. ובדרשות

נחמן צר יחמק אפילו הכי חזר דוד
וסמכה צרוח הקודש שנאמר (תהלים
קמה-ו) סומך ה' לכל הנופלים ע"כ.
ולכן בעת שיש ח"ו מצב של נפילה
בישראל, עושין עוגה שהוא לורת אות
ס', לעורר צוה שיקיים סומך ה' לכל
הנופלים, ויעלה את ישראל ממצב
הנפילה ע"כ.

ובבזו כן אחר שעברו ימי הדין של
ראש השנה ויום הכיפורים,
ואין לנו יודעים מה נכתב ונחתם
עלינו, וגמר החותם הוא בקיום החג,
על כן ניתן לנו מצות סוכה הסובב
את האדם כמו עיגול, לאמור לפני
הקב"ה כביכול, רבונו של עולם איני זו
מכאן עד שתרחם על בניך. ולכן תואר
היום טוב הוא 'חג' על שם מצות
סוכה הסובב אותנו כמו חוג. והכתוב
מצטיח לנו ושמחת בחגך, אז והיית
אך שמח, ששמחת היום טוב זה'
בתוך העוגה בשלימות, יגרום לך
שמחה על כל השנה.

ואחר שעברו ימי חג הסוכות פעלנו
אצל ה' להחליש שונאינו,
שפרי החג מתמעטים והולכים כנגד
אומות העולם, ואז לנו יוצאים
מהעיגול של הסוכה, ואנו יושבים יחד
עם ה' בלי שום שטן ומקטרג,
והקב"ה אומר לנו שאל מה דבעי
ואתן לך, ואנו פועלים היום אצל ה'
שנה טובה ומזרכת. אך יתכן שלא כל

בתוספות יום טוב (ראש השנה א-ג)
דמלת חג הנחתו הראשון על המחול
והריקוד וכו', ובסוכות היתה שמחה
יתירה של צית השואבה, לפיכך ראוי
הוא להקרא ביחוד בשם 'חג' ע"ש.
ויש להוסיף כי חג הוא גם לשון חוג
ועיגול הסובב, וכמו שנאמר (ישעיה
מ-כב) היושב על חוג הארץ, שפירושו
שיושב על השמים המסבבים את
הארץ. והשמחה של מחול וריקוד הוא
בדרך כלל בעיגול, על כן קורין לו
בתואר 'חג' על שם השמחה והריקוד
בעיגול.

אך יש לומר צוה עוד, דמצינו
בגמרא (תענית כג.) פעם אחת
יבא רוב אדר ולא ירדו גשמים, שלחו
לחוני המעגל התפלל וירדו גשמים,
התפלל ולא ירדו גשמים, עג עוגה
[שורה עגולה, כמו עוגה שהיתה
עגולה] ועמד בתוכה, בדרך שעשה
חזקוני הנביא שנאמר (חזקוני ז-א) על
משמרחי אעמדה ואתיצבה על מזר
וגו' [כמין צית האסורים עשה וישב]
ע"כ. הרי לנו כי כן קדר המתעטס
בתפלה לעשות לפניו עיגול ומשמר
שעומד בתוכה. וענין התפלה בתוך
העיגול כתוב בצן יהודע לבאר, על
פי מאמרו (ברכות ד:) אמר רבי יוחנן
מפני מה לא נאמרה נו"ן באשרי,
מפני שיש זה מפתח של שונאי
ישראל שנאמר (עמוס ה-ג) נפלה לא
חוסיק קום בתולת ישראל. אמר רבי

יום טוב האחרון לשמחה (סוכה מת).
 ע"כ. ויש להבין הלא אכין מיעוטין
 הן, ואיך זה כאן לרבות שמחה. ודברי
 הגר"א בזה ידועים דבשמיני עזרת לא
 נשאר לנו מנזות סוכה וד' מיניס אלא
 מנזות שמחה ע"כ. וברמב"ן (ויקרא
 כג-מ) דבשמיני עזרת אין לוקחין פרי
 עץ הדר, כי הוא עזמו הדר ע"כ.
 וצריך ביאור הכוונה בזה. וגם להבין
 מה שהקדים רש"י 'לפי פשוטו' הוא
 לשון הבטחה, הלא כל פירושו של
 רש"י הוא לפרש לפשוטו של מקרא,
 ולמה יש להדגיש שזהו לפי פשוטו.

אך נראה דידוע כי מנזות סוכה זה
 לנו להורות על ימי שנותינו בזה
 שבעים שנה, שאנו דרים תחת השגחתו
 ית"ש התמידית, ולא דמהימנותא,
 שהוא מניץ מן התרכיב למעלה בתוך
 הסכך עלינו, ופורס כנפיו על בניו
 כמו אם הפורס כנפיה על צניה. וזה
 נכיר להבין כי אין אדם נוגע במוכן
 לחצירו, ובשמך יקראוך ובמקומך
 יושבוך (יומא לח.), אי אפשר לשום
 אדם להרע או להטיב לך אם לא נגזר
 כן מן השמים. וכל תחבולות האדם
 הבל, אנו מונחים ומשומרים תחת
 ידים טובים, ידו של הקב"ה אב
 הרחמן שחוסה עלינו. ויושב בקמח
 עליון וצלל שדי יתלונן וכו', לא
 תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב
 באליך, כי מלאכיו יאיה לך לשמרך
 וכו'.

אחד פעל צימי הסוכות ישועה על
 מה שהיה צריך, ואולי לא היתה
 שמחתנו בהחג בשלימות, על כן ציוס
 טוב האחרון, אנו מוסיפין לעשות
 הקפות עם הספר תורה בעיגול,
 וממשיכין להתפלל שזכות שמחתנו
 בהתורה יעמוד לנו שנפעול אלל ה'
 כל טוב.

וזדו שאמר הכתוב מן חלק לשבעה,
 להרבות בשמחה ציציבת סוכה
 שבעת ימי החג, ומן 'חלק' עם
 'שבעה' עולה בגמטריא 'תפלה', כי
 הסוכה הוא העיגול שבו עומד
 ומתפלל, ובו יש סמיכה להנופלים.
 אמנם יתכן כי עדיין לא קיימנו
 שמחת החג בהסוכה בשלימותו, שיהיה
 מוצטח לנו והיית אך שמת, על כן מן
 חלק גם לשמונה, יש להמשיך עיגול
 גם בשמיני עזרת, להקיף עם התורה
 בעיגול, כי יש לנו להרבות להתפלל,
 כי לא מדע מה יהיה רעה על הארץ,
 ובכח התפלות והשמחה של לילי יום
 טוב האחרון של חג, נוכל להעביר את
 הרעה שלא יהיה בעולם.

*

והנה הכתוב אומר, ושמחת בחגך
 אתה ובנך וגו', והיית אך
 שמח (דברים טז-ד). וברש"י לפי פשוטו
 אין זה לשון ציווי אלא לשון הבטחה.
 ולפי תלמודו למדו מכאן לרבות ליל

שמיני עזרת אין לנו כריכים עוד לשום אמצעי לעורר אותנו על זה, אלא פונים מסוכה לבייתם לישב, הוא יושב כבר בבית בצלל דמהימנותא, ואין צריך לאתרוג המרמז על ה', אלא הוא קשור כבר עם ה' בעצמו, והוא בעצמו הדר, בלי שום אמצעי לעורר על זה. ולכן צליל יום טוב האחרון של חג והיית 'אך' שמת, אין לנו שום אמצעי עוד על השמחה, אלא שמחים לנו עם ה' כביכול בעצמו.

אבל הלא אי אפשר לנו לחבק ולנשק ולרקוד עם ה' בעצמו, על כן לנו לוקחים את התורה, וכמו שהאריך בלקוטי אמרים להתייג (פרק ד'), שהקב"ה הוא היודע והוא המדע, והקב"ה וחכמתו הוא אחד, והתורה שהיא חכמתו על הקב"ה הוא כביכול ה' בעצמו, ואנו לוקחין את התורה ומחצין אותו ומרקדין עמו, ושמחים לנו בה' כביכול בעצמו. ובעידן שמחה זו שאל מה דבעי ואתן לך, בעת שמתמלא לבו שמחה וחדוה, אז תן חלק לשבעה זו תפלה, להמתיק כל הדינים שנגזרו צימים העוזרים, וזשעת שמחה מוותרים על הרבה דברים שלא היו עושין בזמנים אחרים, וימלא כל משאלות לבנו לטובה.

וכאשר מתזונן בזה בעמקותו, לבו מתמלא שמחה, דוגמת בן מלך, שאציו דואג על כל כריכו, ומעמיד לו שומרים שלא יפגעוהו ולא יזיקוהו, ואינו ירא משום אדם, שהרי המלך עומד לצדו. ולכן בסוכות ריבה בו שמחה יתירה, כי התזונות בסוכה מוסיפה לו שמחה רבה ועזומה. ולכן לנו נוטלים בו הארבעה מינים, דמבואר במדרש (ויק"ר ל-ט) שכולם מורים על הקב"ה ע"ש. והיינו גם כן להורות לנו כי ה' חוסה וחופה עלינו תמיד, ולנו תחת השגחתו התמידית. ולכן אמר הכתוב ושמחת בחגך אז יש הבטחה והיית אך שמת, ואין זה רק סגולה ושכר למקיים מצות שמחת החג, אלא זה 'לפי פשוטו', שהוא פשוט בתכלית הפשטות, שהמקיים מצות סוכה וד' מינים ושמח בו, כי מכיר עומק ענינם המורים על השגחת ה' עלינו, הוא מתמלא מעצמו שמחה עזומה.

ואחר שעוזרים ימי חג הסוכות, שלקחנו הד' מינים כאמצעי לעורר אותנו על הקשר שלנו להקב"ה, וישנו שבעה ימים בהסוכה, לעורר אותנו על מה שאנו חוסים בצל ה' יומם ולילה בלי הפסק. צבוא חג

ליל שמחת תורה תשע"ד לפ"ק

לה' יותר משאלו המלך. (ועיין צוה דבר נחמד בכתב סופר פ' אחרי.)

וּנְרָאָה כי טענתה של מיכל היתה, כי צהיות שדוד הוא מלך ישראל, אין זה מכבוד המלך לפזו ולכרכר לעיני אמהות עבדיו. ואם כי דוד צרוב ענותנותו מוחל על כבודו, הרי אמרו (כחצות יו). מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, דאמר מר שום תשים עליך מלך (דברים יז-טו), שתהא אימתו עליך ע"ש. אמנם נראה כי צנתנית כבוד למלך או לנשיא או לאדם גדול, יש צוה צ' סוגים, יש כבוד חילוני ויש כבוד פנימי. ולדוגמא רב עם בני קהלתו וראשי הקהלה, יש שמכבדים אותו בכבוד חילוני כפי הנימוס, יקדים לו שלום, וכאשר יבוא לפניו יסדר את מלבושו וכובעו כראוי, וצחילוניות מכבדו ביותרת הכבוד. אבל בפנימיותו אינו מעריכו ומכבדו, להיות נכנע לפניו לשמוע דברו ולעשות רצונו, וכאשר אומר דבר יתחשב צוה ויכניע דעתו, שם הכבוד אינו גדול כבר כל כך, ויעמוד על דעתו לעשות רק כל מה שהוא גומר בלבו צעמנו. וכל זה מפני שפנימיותו אינו מכבדו ומעריכו, ומה שמכבדו הוא רק מפני הנימוס שצדבר, כי יש לכבד מי שעומד בראש, וכל הכבוד הוא רק

וישב דוד לצרך את ציתו, ותאלא מיכל צת שאלו לקראת דוד ותאמר, מה נכבד היום מלך ישראל, אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקים. ויאמר דוד אל מיכל, לפני ה' אשר צחר צי מאציק ומכל ציתו לצוות אותי נגיד על עם ה' על ישראל ושחקתי לפני ה'. ונקלותי עוד מוצת והייתי שפל צעיני, ועם האמהות אשר אמרת עםם אכבדה (שמואל צ ו-כ). ויש להצין מה היה הדין ודברים צין מיכל עם דוד, כי הלא מיכל אשה גדולה היתה, צת שאלו המלך שהיה כצן שנה שלא טעם טעם חטא (יומא כ:), אשתו של דוד המלך, עד שמגודל צדקתה היתה מניחה תפילין צכל יום (עירובין לו), ואיך זלזלה צדוד עצור מה שהיה מרקד צכל עוו צשציל כבוד ארון ה'. ועוד כי היא אמרה שזלול כבודו לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקים, ודוד השיצ לה, ועם אמהות אשר אמרת עםם אכבדה, מהיפוך להיפוך מדצריה. וגם מה שאמרה 'מה נכבד' היום מלך ישראל אשר נגלה כאחד הרקים, הרי זה כלועג לרש נגד מלך, לומר על הגלות נגלות כאחד הרקים, מה נכבד היום. גם להצין מה שהשיצ דוד, לפני ה' אשר צחר צי מאציק, שנראה כצבהות, שהוא צחר

כבודו צעיני העם, ומלך שמחל על כבודו אינו מחול. אבל דוד השיבה, כי יתכן שצחינוניותו התנהג עצמו כהגלות נגלות אחד הרקיס, אבל צעומק לבס הם מחשבים ומעריכים כעת את דוד עוד יותר עבור זה, שקילק את כבודו עבור כבוד שמים, עד כדי כך שיתנהג כאחד הריקים עבור כבוד ה'. והן אמת כי יתכן שזהכבוד החינוני התמעט כבודו, אבל מכבוד הפנימית שהיא הכבוד האמיתי, לא יחסר כלום, ואדרבה יתוסף כבודו, עד שגם כאשר ונקלתי עוד מוזאת, עם האמהות אשר אמרת עמם אכזבה, עבור מה שעשיתי לכבוד קוני.

וביתר ציבור, דוד המלך אומר, הן וכבוד יתן ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים (תהלים פד-יג). ויש להבין הלא הכל נותן ה', ולמה פרט כאן הן וכבוד יתן ה'. וכבר דברנו בזה, כי כבוד הוא דבר הניתן במתנה מן השמים, ואי אפשר לקחת זאת מעצמו. וישנם בני אדם שישמרו מאד את כבודם, ובכל פעולה שעושה מחשב מתחלה איך זה יבטא בכבודו שלא יפגום, ולא מועיל לו מאומה, ואין בני אדם מחשיבים אותם. ולעומת יש לדיקים שאינם משגיחין על כבודם לגמרי, ומכל מקום הם נחשבים ומכובדים מאד צעיני אדם. כי הקב"ה הוא מלך הכבוד, ומי שה' רוצה בכבודו, אז בשמן יקראוך ובמקומך

צחינוניותו ולא בהכנעה פנימית. וכבוד כזה הוא הצל הצלילים, והוא רק אחיזת עיניים.

ולעומת זה יש צעלי בתים, שחסר מהם במקלם הנימוס מלכוד צחינוניותם, אבל דיבור ובקשה או זיווי מהרב, הוא קדוש צעיניהם, ויעשה כל מה שצידו להפיק רצונו, כי מכבד ומעריך ומחשיב את תורתו ונדקתו, ומכניע עצמו כנגדו בתכלית הציטול. והגם שחסר מהכבוד החינוני, מכל מקום צפנימיותו מכבדו ומעריכו עד אין שיעור. ואמרו חז"ל (מגילה יא:): לשלמה המלך מלך על העליונים ועל התחתונים. וכתוב בתורת משה (לפורים) הכוונה, דאם המלך בזוי אצל העם בשכלם ובדעתם, אז אינו מולך אלא על גופם ולא על שכלם. מה שאין כן אם הם מצינים כי הוא החכם על כולם, ולו עשר מעלות, ולו ראוי המלוכה, והוא יקר צעיניהם מאד, זה הוא המולך על העליונים, היינו שכל האנושי שהוא חלק ממעל, ועל התחתונים שהם המה הגופים שהמה מארץ מתחת. וזה היה בשלמה המלך, שהכירו כולם בחכמתו, ומלך על התחתונים וגם על העליונים ע"ש. וזה הכבוד האמיתי כאשר מכבדו בשכלו ומכניע עצמו כנגדו.

ולבן מיכל בת שאול סברה, שזזה שזיה דוד את עצמו, ולזל את

יושיצוך, והוא מכובד צעיני כל רואיו. ומי שה' אינו רואה בכבודו יכול לעשות כל פעולות שבעולם להרים כבודו, והכבוד לא יגיע לו.

והנה מדת התן כל אחד יודע שהיא רק מתנה מן השמים, ועל דרך שמנינו באסתר, ותהי אסתר נושאת תן צעיני כל רואיה (אסתר 3-10), מלמד שלכל אחד ואחד מרואיה נדממה לו מאומתו (מגילה יג.), ואין שום מניאות בעולם שיוכל אדם לעשות פעולה שיגיע לו תן כזה, והיא מתנת אלקים. ואמרו (חגיגה יב:) כל העוסק בתורה כלילה, הקצ"ה מושך עליו חוט של חסד ציום ע"ש. ואמרו (סוטה מז.) שלשה חנות הן, תן מקום על יושביו, ותן אשה על בעלה [ואפילו היא מכוערת נושאת תן צעיניו], ותן מקח על מקחו. ויש אומרים אף תן תורה על לומדיה (ירושלמי יומא ד-ה). ומדה זו של תן כל אחד יודה שרק מאת ה' היתה זאת, אבל כבוד יוכל אדם להתפתח שזה יוכל להפעיל גם מצד עצמו, כאשר ישמור על כבודו. על כן אמר הכתוב כי לא כן הוא, אלא 'תן וכבוד' יתן ה', כמו שתן היא מתנת ה' כן הוא הכבוד, כי אין שמירת האדם על כבודו מכבודו, אלא מתנת ה' היא. ואם מתנהג צמעשיו כראוי עד שימנע תן צעיני ה', אז לא יחסר שום דבר מכבודו, ולא ימנע טוב להולכים צתמים. ואם האדם מזלזל את

כבודו עבור כבוד ה', לא יחסר ציה מאומה מכבודו, אלא ה' עוד יוסיף לו כהנה וכהנה. ומנינו כן צמדרש (צמדצ"ר ד-ז) המרצה כבוד שמים וממעט כבוד עצמו, כבוד שמים מתרצה וכבודו מתרצה, וכל הממעט כבוד שמים ומרצה כבוד עצמו כבוד שמים צמקומו וכבודו מתמעט.

והנה דוד המלך היה לפניו נסיון מה לו לעשות, אם יתן לבו על שמירת כבודו ועל כבוד העם ומלכותו, ואינו מתאים לכרכר ולפזז, כי יפגום כבודו, או שלא יתחשב רק עם כבוד שמים, ויתכן שצוה יתמעט ויתחסר כבודו וכבוד מלכותו, ודוד בגדל צדקתו לא התחשב רק עם כבוד שמים. והגם שאין צידו למחול על כבוד מלכותו, מכל מקום הרי מי שמרצה כבוד שמים וממעט כבוד עצמו, כבוד שמים מתרצה וכבודו מתרצה, אם כן לא יחסר מכבודו כלום, כי תן וכבוד יתן ה', ולא ימנע טוב להולכים צתמים, והקצ"ה יתן בלב העם שיעריכו ויחשיבו מה שעשה לכבוד שמים, ויכדוהו עוד יותר.

ואמרו (שם) צוה וראה כמה ציה דוד עצמו לכבודו של הקצ"ה, היה לו לדוד להתהלך לפניו סתם כמלך לבוש כלי מלכותו, לא, אלא לבש כלים נאים לכבוד הארון ומשחק לפניו מה שאפשר וכו'. וכתיב

ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה', מהו בכל עוז, בכל כחו. מהו מכרכר, שהיה מקיש ידיו זו על זו וטופח ואומר כירי רם וכו'. כיון שבאו לירושלים היו כל הנשים מציצות על דוד מן הגגות ומן החלונות וראו אותו מרקד ומשחק ולא היה איכפת לו וכו' ע"ש.

מִיבֵלָה צת שאלו היתה בעלת מדריגה, והעריכה מאד מה שעשה דוד לצוות עצמו לכבוד שמים, ואמרה לדוד, אני כשלעצמי מה נכבד היום מלך ישראל, כמה שעשית היום אתה נכבד מאד בעיני, אבל לעיני אמהות עצדיו שאינם בעלי השגה הוא לציון מה שנגלה היום כהגלות נגלות אחד הרקים, ויחסר על ידי זה מכבודו של מלך, והתורה צוותה שתהא אימתו עליך. ועל זה השיב לה דוד, הלא ושחקתי לפני ה', עשיתי זאת רק עבור כבוד שמים, והמרבה כבוד שמים וממעט כבוד עצמו, סופו גם כבודו מתרבה. וגם אם ונקלותי עוד מוזאת והייתי שפל בעיני, לא יתמעט מכבודי מאומה. ועם האמהות אשר אמרת, שאני נראה בעיניהם כאחד הרקים, עמם אכזבה, שלא יתמעט מכבודי כלום.

ואומר דוד עוד, לפני ה' אשר בחר בי מאזיך ומכל ביתו לנאות אותי נגיד על עם ה' על ישראל, ושחקתי לפני ה'. ויש לומר הכוונה

לדעתה בגמרא (יומא כג:) שאלו באחת ועלתה לו [נכשל באחת ועלתה לו לרעה, לקונסו במיתה וציטול מלכותו], דוד [נכשל] בשמים ולא עלתה לו [לרעה] ע"כ. ונראה עוד כוונה צזה, כי שאלו המלך היה עומד ברום המעלה במדריגותיו, והיה במרחק רב מהעם במעלותיו, וכמו שאמרו (מועד קטן טו:) שגיון לדוד אשר שר לה' על דברי כוש בן ימיני (תהלים ז-א), וכי כוש שמו והלא שאלו שמו, ולמה נקרא שמו כוש, לומר לך מה כושי משונה בעורו, אף שאלו משונה במעשיו [לדיק גמור] ע"ש. וממילא לא היו יכולים העם ללמוד ממעשיו להתנהג כמותו. ולדוגמא אם יתמנה מלאך ה' להיות המורה דרך בישראל, לא יוכלו ללמוד ממנו הרבה, כי יאמרו הלא מלאך הוא, ואנו בני אדם קרוצי חומר, ואין נוכל לדמות אליו.

ובבזו כן שאלו משכמו ומעלה גבוה מכל העם (שמואל א ט-ג), ואין הכוונה רק בגובה קומתו, אלא ראשו של אדם הוא למעלה משכמו, וצמה שהוא משכמו ומעלה, היינו ראשו, צההשגות והקדושה שהיה צראשו של שאלו, צזה היה עומד גבוה מכל העם. ולכן לא היה מתאים להיות למנהיג וראש, כי היה עומד במעלה יותר מכל העם. ואמרו (שם) מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאלו, מפני שלא היה צה שום דופי ע"ש.

*

וזדהו השכר שמשלם ה' למי שמפוז ומכרכר ומכבד את התורה, מנינו בעוצדה זו, כי עובד אדום הגמי כיבד את הארון, ויצרך ה' את עובד אדום ואת כל ביתו (שם ו-א), שאשתו ושמונה כלותיה ילדו ששה בנים זכרם אחד (ברכות סג:). ולעומת זה מיכל בת שאול שהוכיחה את דוד על שמחתו בה', לא היה לה ילד עד יום מותה (ו-כג). ובמדרש (שם) הציא שני סיפורים, מעשה באחד שהיה מתחרט שלא קרא ולא שנה, פעם אחת היה עומד בצית הכנסת, כיון שהגיע העובר לפני התיבה לקדושת השם הגביה את קולו ואמר קדוש קדוש קדוש ה' נצא'ת. אמרו לו מה ראית שהגבת קולך, אמר להם לא זכיתי לא למקרא ולא למשנה, ועכשיו שניתנה לי רשות לא אגביה את קולי, ותשוב נפשי עלי. ולא יצאת אותה השנה ולא שינתה ולא שילשה, עד שעלה אותו האיש מבבל לארץ ישראל, ועשאוהו שר החיל של קיסר, ומינהו ראש על כל צירניות שבארץ ישראל, ונתנו לו מקום וזנה עיר וישב שם, וקראו לו קילוני, לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות ע"כ. ויתכן שיש בינינו אדם עושר, שהוא עדיין שכר מפעולה זו שקידש אז את ה' בקולו, כי זכה אז לזכרה 'עד סוף כל הדורות'.

ולכן כאשר בא חטא לידו, מנאו עילה להעבירו ממלכותו. לא כן דוד הוא הקטן, דעתו מעורב עם הצריות, ולא התבלט להיות משונה במעשיו ככוש, וכל אחד היה יכול ללמוד ממנו לעבודת קונו, על כן לו נאה ולו יאה המלוכה.

וזדהו שאמרו 'שאלו באחת', הוא היה יחיד ומיוחד בעולם, שהנהגתו אינה נחלת הרבים, על כן בחטאו עלתה לו מלכותו, כי הוא משמכו ומעלה גבוה מכל העם. אבל 'דוד בשמים', גם שני היה יכול להשתוות אליו להתנהג כמותו, והוא היה סמל ודוגמא שיוכלו גם אחרים ללמוד ממנו, על כן נשארה המלכות צידו. וזהו שאמר דוד למיכל, כי הוא יש לו להזהר ביותר במעשיו, כי הוא סמל ודוגמא להעם, אשר אציה שאול היה גדול במדריגתו יותר ממנו, ושאלו באחת, ומעשיו נוגעים רק לעמנו. אבל אני במדריגה פחותה יותר ממנו, ובני אדם יכולים לדמות אלי ולהתנהג כמותי, ודוד בשמים, על כן מוטל עלי ביותר להעלות במעשי את העם. ולפני ה' אשר בחר בי מאציק ומכל ביתו לנאות אותי נגיד על עם ה', כי שאול אחד ואין דומה לו, אבל אני קטן יותר ממנו, שזה למדריגת העם, על כן ושחקתי לפני ה', כי כאשר אני משחק להרבות כבוד שמים, גם אחרים ילמדו ממני לשמוח בה' ולכבדו.

מדקדקין שיקדשו את שם ה' באמירת קדיש וקדושה בשעה שהליצור אומרים, והמתצונן צמעשה זו יצין עד כמה הדבר חמור.

*

הגה עומדים אנו כעת ציוס שמחת תורה, שהאצות שמחים בכבוד התורה, ויש להשתדל לזרף את הבנים ולחנכם לשמחה ולכבוד התורה, ושמחת אמה וציתך, ולא לומר עדיין תינוק הוא ויש לו לשחק. ולפעמים הוא להיפוך, הילדים עומדים בשורה במקום אחד צמשך ההקפות, ונותנים להם ממתקים, ושמחים יחד בכבוד התורה. אבל הבן מחפש את אציו היכן הוא עומד כעת, ויפן כה וכה וירא כי אין איש, עד שרואה אותו עומד מן הצד ומשיח עם חצירו צעת שהליצור רוקדים. ויתכן שהילד חושב, אני עומד כאן ורוקד מפני שנותנים לי ממתקים, אבל האצא שאין נותנים לו אינו עומד כאן ועומד ותמה למה אין אצא שמח בהתורה. והאצות לפעמים אין נותנים אל לבם איזה רושם זה עוזב על ילדיו, כאשר רואה אציו עומד ורוקד בהתלהבות צשמחתו עם התורה, וכמו כן להיפוך.

וראיתי מוצא צשם ספר עטרת ישועה כי תיבות 'הקפה' עם 'צנים' עולה בגמטריא 'רפואה'.

ולעומת זה סיפרו שם, מעשה צאדם אחד שהיה עומד צצית הכנסת, וצנו עומד כנגדו, וכל העם עונים אחר העוצר לפני התיבה הללויה, וצנו עונה דצרים של תפלות. אמרו לו ראה צנך שהוא עונה דצרים של תפלות, אמר להם ומה אעשה לו, תינוק הוא, ישחק. שוב למחר עשה כאותו ענין, וכל העם עונין אחר העוצר לפני התיבה אמן הללויה, וצנו עונה דצרים של תפלות, אמרו לו ראה צנך שהוא עונה דצרים של תפלות, אמר להם ומה אעשה לו, תינוק הוא, ישחק. כל אותן ח' ימי החג ענה צנו דצרים של תפלות, ולא אמר לו כל דבר. ולא יצאת אותה השנה ולא שינתה ולא שילשה, עד שמת אותו האיש, ומתה אשתו, ומת צנו וצן צנו, ויצאו ע"ו נפשות מתוך ביתו, ולא נשתייר לו אלא זוג אחד של צני אדם, אחד חוגר וסומא, ואחד שטפה ורשע ע"כ.

ורוא למוסר השכל לצני אדם שאין מדקדקין על ילדיהם צצואם לצית המדרש, שישתתפו יחד צעת שמקדשין שמו יתצרך. וציימי קדם כאשר אמתנו היינו ילדים, הגם שהיו משחקין צחוץ צעת התפלה, מכל מקום חינוכו אותו צצומן שאומרים קדושה צריכין לעמוד אלל האצ ולומר קדושה עם הליצור. וכהיום מציאין האצות ילדים צצית המדרש, ואין

ששמה האדם בשמחת תורה כן יהיה שמחתו אחר כך במשך כל השנה. ויעזור ה' שנוכל לשמוח תמיד עם התורה, וזוכה לראות צנים וצני צנים עוסקים בתורה וצמננות, וימלא ה' כל משאלות לבבנו לטובה. וידוע מספרים הקדושים דצימים נוראים עיקר התפלה הוא על כבוד מלכות שמים, אבל בשמיני עצרת עיקר התפלה הוא על גשם, עניני גשמיים, וציוס השמיני עצרת תהיה לכם (במדבר טו-לה), היינו על כל עניני 'לכם' להנחתם ולטובתכם, וזוכה לקבל פני משיח דדקנו צ"א.

והכוונה הוא כי אם שמח ציחד עם הצנים צעת ההקפות ממשיכין רפואה. ומכל שכן שכוחו גדולה שהצרואים יתקיימו בצריאותם ולא ינטרכו לרפואה. ורפואה כולל הרווחה מכל מה שמעיק להאדם והקצ"ה מוציאו מצרתו, ועל דרך שכתוב ושצ ורפא לו.

צוד נשאר לנו יום אחד מימי שמחת החג, והרי יש לנו הצטחה, ושמחת צחג, על ידי השמחה שהאדם שמח צחג, והיית אך שמח, שהשמחה ילוה אותו כל ימי חייו. וכפי הערך

שליים פי בראשית (בעילת החג) תשעי"ד לפ"ק

תלך שחוח, ולמה תהמי צקול יללה] הוחילי לאלקים כי עוד אודנו ישועות פניו [קוה לה' כי עוד יצוא עת שיודה לו על הישועה הצאה לי מעמו] ע"ש.

וגראה לומר בזה עוד כוונה, ומתחלה נקדים דבר אגדה צפרשתנו, לצאר ענין חטא העץ הדעת, איך יש להעלות על הדעת כי יציר כפיו של הקצ"ה ימריד את פי ה' לאכול מהעץ שנאסר עליו. וצודאי שעלה דעתו דל היתר, אלא שטעה צשיקול דעתו. ויש לומר דהנה הכתוב אומר, ויאמר אלקים

דוד המלך אומר (תהלים מז-ג) נמאה נפשי לאלקים לא-ל חי. [וצרש"י כנסת ישראל אומרת כן בגלות צבל], מתי אצוא ואראה פני אלקים [לעלות לרגל]. היתה לי דמעתי לחם יומם וילילה, צאמור אלי כל היום איה אלקיך. אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי, כי אעבר צסך [צוכרי עליית הרגלים שהייתי עוצרת צגודי צני אדם וכו', צעגלות צצ שהיו מחופות כעין סוכה], אדדס עד צית אלקים צקול רנה ותודה המון חוגג. מה תשתוחחי נפשי ותהמי עלי [כחילו מנחם נפשו ואומר לה, אתה נפשי למה

חדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עושה פרי וגו' ויהי כן (א-יא). וזרשיי עץ פרי, שיהא טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא עשתה כן אלא ותואא הארץ וגו' ועץ עושה פרי, ולא העץ פרי. לפיכך כשנתקלל אדם על עונו, נפקדה גם היא על עונה ונתקללה (ב' ה-ט) ע"כ. והקשה בתפארת יהונתן אם כן איך אמר הכתוב 'ויהי כן', הלא הארץ שינתה ממאמר ה'. ומנינו בצריאת האור, ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור (א-א), ולא אמר ויהי כן, כי אמרו (תגיגה יב). אור שצרא הקצ"ה ציום ראשון, אדם נופה צו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקצ"ה צדור המצול וצדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד וגמוז מהם וכו' ע"ש. ואם כן למה צפרי העץ כתיב ויהי כן.

ובתב דנראה דצגן עדן מקום מושב הנדיקים, שפיר הו'יאה הארץ טעם העץ כטעם הפרי, וזה היה בצריאת יום השלישי, שאז נתקיים ויהי כן. אבל בשאר מקומות העולם לא יצאו עדיין הפירות והעשבים, אלא עמדו על פתח הקרקע עד יום שישי, וכמו שנאמר (ב-ג) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ, וכל עשב השדה טרם יצמח, כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ, ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר בטובתן של גשמים, עד שצא אדם והתפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים (חולין

ס:), ולא שינתה הארץ והו'יאה רק עץ עושה פרי, ולא עץ פרי, ואין טעם העץ שזה לטעם הפרי ע"ש. ואם כן צגן עדן היו כל האילנות שוין טעם העץ כטעם הפרי. ומכל שכן למאן דאמר דעץ הדעת אחרוג היה, שענו נאכל כפריו (ב' טו-י).

והנה ה' אמר לאדם, מכל עץ הגן אכול תאכל, 'ומעץ' הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו (ב-טו). ויש מקום לפרש שלא נאסר באכילתו רק להעץ ולא להפרי. דצשלמא אם העץ אינו ראוי לאכילה, על כרחך הכוונה רק לפריו, אבל אם גם העץ נאכל כהפרי, יש לומר שלא נאסר אלא העץ עצמו ולא הפרי. וזה שאמר הכתוב (ג-י), ותרא האשה כי טוב 'העץ' למאכל וגו', ונחמד 'העץ' להשכיל, והיינו שגם העץ הוא טוב ונחמד, ויש לומר שלא נאסר הפרי, לכן ותקח 'מפריו' ותאכל, ותתן גם לאישה עמה ואכל.

אבל באמת גם אי נימא שלא נאסר רק העץ, מכל מקום היו אסורים גם צפריה, וכדאיחא צמשנה (צבורות ה:): שהיוצא מן הטמא טמא, ולכן אם נאסר העץ נאסר גם הפרי היוצא ממנה. אמנם מצואר צגמרא (שם) כי דבש היוצא מהדצורים, וחלב היוצא מן החי, שריא, וכדכתיב (שמות ג-ח) ארץ זבת חלב ודבש. וטעם היתר הדבש, מפני שמכניסות אותו לגופן [שאוכלין מפרחי

האילן, ומתן נעשה הדבש צמיעה[ן], ואין ממנות אותן מגופן ע"ש. וזוה טעו אדם וחיה לדמות גם פרי העץ לחלב ודבש היוצא מן הטמא דשריא. ומה גם שפירות יום הראשון שנבראו ציחד עם העץ צמאמר ה', היה מקום לומר שנבראו הפירות מדיבור ה' עצמו, ולא יצתה מהעץ, והוי דומה לדבש שלא מתמנות מגופן. וזה היה טעוהם שאכלו מפריה ולא מהעץ, ולא שמו לב כי ה' אמר צהבריאה, תדשא הארץ וגו' עץ פרי עושה פרי, שיהא העץ עושה הפרי.

ובזה יש לומר למליצה, מה שאמר הכתוב (שיר ד-יא) נופת תטופנה שפתותיך כלה, דבש וחלב תחת לשונך, כי חיה כלה של אדם הראשון, הטעימה שפתותיה צדברי טעם שיכולין לאכול מהפרי, כי לא נאסרה רק העץ, ודבש וחלב תחת לשונך, הראיה מדבש וחלב היתה תחת לשונה, שגם הם יוצאים מהטמא, ומכל מקום הם מותרים.

*

ובזה נחזור לענינינו, ונבאר גם כן למה כאשר שינתה הארץ והוציאה רק עץ עושה פרי, מכל מקום השאירה עץ אחת שטעם עלו ופריו שיהא אילן האתרוג, שקראו הכתוב (ויקרא כג-מ) פרי עץ הדר, שטעם עלו ופריו שיהא (סוכה לה.) - גם לבאר ענין מנות סוכה

שנתן לנו ה' אחר שעבר יום הכיפורים שניתנה למחילה ולסליחה ולכפרה, ולמה ניתנה מנות סוכה דייקא אז. ועוד דמבאר צטור (א"ח סימן חיט) דחג הסוכות מכון נגד יעקב אבינו דכתיב (בראשית לג-יז) ויעקב נסע סוכה ע"ש. ויש להבין מהו ענינו של יעקב למנות סוכה דייקא. וגם עלם הכתוב שם צריכה ציבור, שאמר ויעקב נסע סוכה, ויבן לו בית, ולמקנהו עשה סוכות, על כן קרא שם המקום סוכות, ואם כן לעצמו לא עשה סוכה רק למקנהו, ואין יעקב עצמו מקושר לסוכה, ולמה קרא שם העיר צס סוכות שעשה למקנהו.

ונראה דהנה צימי התשובה של ראש השנה ויום הכיפורים יש לכל אחד ואחד מישראל רגעים נעלים ומקודשים צגועועים לקירצת אלקים, שמחליט ומקבל על עצמו לשפר את מעשיו, לדבק את עצמו יותר צמנות ה', ולהזהר שלא יכשל צחטא, ולשנות את ימי חייו ממה שהיה עד עתה. אך כדי שיוכל להחזיק מעמד שלא יפול אחור, הוא צריך הדרכה כללית צהשקפתו על ימי החיים, אשר צזה יוכל לעמוד יותר צתשובתו. ולזה ניתן לנו מנות סוכה אחר יום הכיפורים, אשר ההצבונות צמנוה זו ילמד תועים צינה, להבין ולהשכיל תכליתו צמה שהוא מסתוצב צזה העולם.

ודהענין הוא, כי מנות סוכה הוא לצאת מדירתו ולהכנס צדירת

ארעי, ומבואר באלשיך הק' שזה בא להורות על חיי האדם, כי השבעת ימים הם נגד ימי שנותינו בהם שבעים שנה, והעולם הזה אינה דירת קבע, אלא דומה לפרוזדור בפני העולם הבא (אבות ד-טו), ותכלית ימי חייו הם להתקין עצמו לפרוזדור כדי שיכנס לטרקלין. וזהו שישב בסוכה שבעת ימים, יתן אל לבו שלא יתור אחרי תענוגי לבו, אלא לנצל החיים שיוכל לזכות בהן לחיי העולם הבא ע"כ. והנה יעקב אבינו, ואחריו הכלל ישראל, קרויין בשם 'יעקב', כי העולם הזה נברא בצאת ה' ועולם הבא בצאת יו"ד (מנחות כט.), והשקפת יעקב בעולמו הוא רק כדי שיוכל להגיע בקופו לחלקו בעולם הבא, ומי שטרם צברב שבת יאכל בשבת. וזהו 'יעקב, שכל שורשו הוא להגיע בעקב להעולם שנברא בצאת יו"ד, ולכן חג הסוכות מכון נגד יעקב אבינו.

עוד גם זאת, כי לאו כל אדם זוכה להיות תורתו אומנתו, להיות דבוק כל היום בתורה ותפלה, אבל כל אחד במצבו יוכל לזכות לחיי העולם הבא, ולעבוד את קונו כל היום בכל מה שהוא עושה, וכמו שנאמר (משלי ג-ו) בכל דרכיך דעהו, וכמבואר בשלחן ערוך (א"ח סימן רלא) לכיין לשם שמים באכילתו ושינתו שיהא לו כח לעבוד את ה' בגופו. ובמשא ומתן שיוכל לפרנס ביתו ולחנכם לעבודת ה' ולהרבות בצדקה וחסד וכו', והעושה כן עובד את צוראו תמיד.

ולכן מנחת סוכה לא ניתנה לעסוק בה רק בתורה ותפלה, אלא כל שבעת הימים אוכל ושותה ומטייל וישן בסוכה, היו לו כלים נאים ומנעות נאות מעלן לסוכה (סוכה כח:). והוא להורות שגם בעיני הגשמיים יוכל לחסות תחת כנפי השכינה. וגם זה מכון נגד יעקב אבינו, מבואר שבאבות, שאחר שישב שנים רבות בצית מדרשו של שם ועבר, יצא לבית לבן, ועשה עמו שבע שנים כדי שיוכל להנשא לרחל, ושוב עבד אצלו עוד ארבע עשרה שנה כדי שיוכל להעמיד י"ב שבטי י-ה ולפרנסם. ועבד את ה' במשא ומתן באמונה, הייתי ציוס אכלני חורב וקרח בלילה, ולא ירד ממדריגתו ומעלתו, ויצא יעקב שלם בתורתו.

עוד בא ללמדנו מנחת סוכה, שיכיר לדעת כי ה' משגיח על האדם בהשגחה פרטית, והוא חוסה תמיד תחת כל ה', ואין דבר בעולם נעשה בלי גזירתו, וה' הוא המוריש והמעשיר, ולך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש, ולא כחו ועוצם ידו עושה חיל, ואין העניות והעשירות מן האומנות, אלא יתפלל למי שהעושר והנכסים שלו (קידושין פג.), ואין אדם נוגע במוכן לחצירו (יומא לא:). וגם מדה זו מכון נגד יעקב, שדרשו עליו במדרש (ב"ר סח-ט) שאמר, אשא עיני אל ההרים מאין יצא עזרי (תהלים קכא-ב), אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה ויקח העבד עשרה גמלים וגו' (בראשית כד-י), ואני לא נוס אחד

ולא תמיד אחד וכו'. וחזר ואמר מה אני מוזיר סברי מן צריי, ה"ו לית אנא מוזיר סברי מן צריי, אלא עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ ע"כ.

וְלִבְּנֵי אחר ימי התשובה, כאשר האדם מכין עצמו לחיות חיים חדשים בתורה ויראה, נתן לנו מנזת סוכה, שמנזת זו ילמד את האדם ההשקפה האמיתית אשר לפניו. וכאשר יכנסו דברים אלו בעומק לבבו, כי העולם הזה הוא רק כפרוזדור צפני העולם הבא, ובכל מה שהוא עושה ופועל יוכל לזכות לה, והוא בקיום מנזת בכל דרכיך דעהו, ולא יחוש משום הפסד בשמירת תורה ומצוותיה, כי מושגת הוא תמיד מאת קונו, אז יוכל לעמוד איתן צמה שקיבל על עצמו בתשובתו.

וְזֶה דומה להאדם שרוצה ללמוד איזה אומנות מיוחדת, שהולך לבית הספר או לאומן שילמדנו. ואין התכלית שישאר שם לזמן ארוך, אלא ימים אחדים עד שיתלמד האומנות, ושוב יצא משם להתעסק באומנתו שלמד לעצמו. כן הוא מנזת סוכה, אין התכלית להשאר בסוכתו, אלא ילמוד שם שבעת ימים השקפתו והדרכתו, ושוב יכנס לביתו, ויתעסק צמה שהתלמד בהסוכה. וכמו כן היושב בסוכה, ואינו לומד ממנה מה שצריך ללמוד, ויוצא ממנה כאשר בא בה מתחלה, הוא כנכנס לאומן ואינו משים לב ללמוד ממנו מה שהוא צריך.

וְלִבְּנֵי אמר הכתוב ויעקב נסע סוכתה, הוא לקח הסוכה אתו עמו על כל ימי השנה, והוא נוסע עם הסוכות, ויבן לו בית, בהשקפת והדרכת הסוכה בנה לו ביתו, ורק למקנהו עשה סוכות, הנפש אשר עשו בחרן הם עשו רק סוכות ממש, אבל יעקב לעצמו בנה ממנו גם ביתו על כל השנה, עד שקרא שם העיר סוכות, להיות לו למוזרת על כל השנה מה שיש ללמוד מהסוכה.

*

וּבְאֶשֶׁר פונים מהסוכה לביתם לישב, אז שמיני רגל צפני עצמו (סוכה מה.). וכתוב בבית אברהם שהוא רגל שבו יסתכל האדם בעצמו איזה פנים יש לו, אחר שעברו הימים הקדושים הללו, ומה קנה בהם, ומה לוקח אתו עמו מהם ע"כ. ועל זה התאונן דוד המלך כאשר עברו עליו הימים הקדושים, ימים נעלים בנגועין לה'. ואמר נמאה נפשי לאלקים, 'לא-ל חי', אני מתגעגע שהאלהות שבקרבי יחיה בחיות והתלהבות, עד ש'מתי אבוא', בכל מקום ועת שבוא, 'אראה פני אלקים', יתראה לפני פני ה', להיות שויתי ה' לנגדי תמיד. ואמר על ימי ראש השנה שעברו, אשר כל מזונותיו קצוצים לו מראש השנה, 'היתה לי דמעתי', עיני היו יורדים מים בהימים אשר דנו על 'לחם יומם ולילה', הימים אשר הוצרכו ליתן דין וחשבון על מעשה

השנה שעברה, 'צאמרס אלי כל היום
 איה אלקיך', הן אמת שאתה צא לצית
 המדרש ערצ וצוקר ללמוד ולהתפלל, אזל
 כל היום כולו איה אלקיך.

והנהגת האדם משפיע על בני ציתו,
 וכפי התעלותו כן יתעלה אמו
 עמו גם בני ציתו, כי הצניס מושפעים
 ממעשה הצותיהם, ואס רוצה שפריו
 ורעו יהיה צהס טעס תורה ויראת
 חטא. צריך להיות כן גם אללו. והנה עך
 האחרוג מורה על הצדיקים, דמצואר
 צמדרש (ויק"ר ל-יב) דאחרוג יש לו טעס
 וריח, רומז לצעלי תורה ומעשים טובים.
 וכדי שיוכל ללמוד אחרוג מהודר, פירות
 זרע של תלמידי חכמים ואנשי מעשה,
 צריך להיות טעס עזו ופריו שיה, שגס
 האצות צעלמס יתעלו, כי פרי האחרוג
 לא יצמח רק מעץ, שגס העץ יש צו
 טעס וריח כמו הפרי.

ישוב אמר, 'אלה אזכרה ואשפכה עלי
 נפשי', צוכרי ימי השמחה של
 הצבת ה' צחג הסוכות, 'כי אעצר צקך'
 כאשר עצרנו ליצב צסוכה צילא
 דמהימנותא, 'אדס', עולה כמנין שיעור
 סוכה ז' טפחים על ז' טפחים, ואחר זה
 'אדס עד צית אלקים צקול רנה ותודה
 המון חוגג', יוס טוב האחרון של חג
 ששמחים צתורה צהמון עם. וכל זה כצר
 עצרו עלינו, ונכנסים כעת לימי החול.
 אך שוב חזק עזמנו ואמר, 'מה
 תשתוחחי נפשי ותהמי עלי', הלא יכולים
 להמשיך קדושת המועדים גם לאחריה,
 'הוחילי לאלקים כי עוד אודנו ישועות
 פניו', הרי הצא לטהר מסייעין אמו,

* * *

מועץ רופט דעם שבת מיטין נאמען י'שבת בראשית', קען זיין די כוונה, מיזעט אין די פרשה,
 פאר דער אייבערשטער האט באשאפן די וועלט, איז געווען א וועלט פון חושך,
 והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום, ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור (א-ב), איין
 דיבור פונעם אייבערשטן האט געטוישט א וועלט פון איין סקונדע אויף די אנדערע, פארין
 ויהי אור וואס דער אייבערשטער האט געזאגט איז געווען א וועלט פון חושך, און דער
 אויבערשטער האט געזאגט ויהי אור איז געטוישט געווארן די וועלט, און ס'איז געווארן א
 ליכטיגע וועלט. אזוי אויך איז ביי א איד, ווען א איד וויל זיך מקרב זיין צום אויבערשטען, קען
 זיין א טאג פריער א שעה פריער איז תוהו ובוהו וחושך על פני תהום, און נאכדעם יהי אור.
 א איד קען זיך מדבק זיין אינעם אויבערשטן, דער באשעפער איז אים מוחל, דער באשעפער

געבט אים א געלעגנהייט ער זאל קענען אנהייבן, ויהי אור, ער איז א אנדערער מענטש א אנדערע שטוב, ס'איז נישט וואס איך בין געווען, איך גיי אנהייבן צופירן זיך ערליך, איך גיי טון וואס די רצון פון דעם אויבערשטן איז, דאס וועט זיין מיין שטוב.

דערמאנט מען 'שבת בראשית', דעם שבת וואס מ'הייבט אן פון ראשית געדענק די פרשה פון בראשית, וואס די פרשה פון בראשית הייבט זיך אן אז ס'איז געווען א וועלט פון תוהו ובוהו וחושך על פני תהום, אין א רגע איז עס געטוישט געווארן, ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור.

דאס דארף מען מיטנעמען ווען מען גייט אוועק פונעם יום טוב, מיטנעמען מיט זיך די הייליגע מחשבות וואס מ'האט געהאט, די כוונות טובות, נישט לאזן פארשלאפן, זוכן תיכף ווי אזוי מען קען עס אריינברענגען הלכה למעשה. מ'גייט ארויס גראד פונעם שבת אריין אין די וואכעדיגע טעג, וויאזוי הייב איך אן מארגן צופרי, וויאזוי דאווען איך מארגן צופרי, וואס וועט זיין מיין שיעור מארגן, וויאזוי הייב איך אן מיין טאג, וואס וועט זיין מיין ביזנעס אנדערש מארגן פון וואס ס'איז געווען פארדעם. א איד דארף אנהייבן תיכף צו טון אין עבודת ה', ווען מ'גייט אוועק פון חושך על פני תהום, ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור, מ'דארף תיכף אריין לייגן זיך אינעם אור, דעמאלטס איז מען מצליח.

*

אין עבודת ה' איז דא סוד מרע ועשה טוב, מען רעדט אסאך דערפון, און מ'דארף עס איבערזאגן און איבערזאגן כדי מ'זאל קענען האבן חיזוק נישט צוריק צופאלן, און ווער מ'דארף עס נוצן זאל עס קענען נוצן. איך רעד פון די היינטיגע כלים וואס איז דא, וואס יעדער ווייסט ס'איז מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו, אז מ'האט נישט קיין פילטער דערויף קען מען נישט זיין ערליך, ער איז קאליע, זיין שטוב איז קאליע, אויב ס'איז נישט קאליע היינט וועט עס מארגן קאליע ווערן, ס'וועט נישט איבערבלייבן קיין שיינע דורות אין א שטוב וואס איז דא טומאה אינעווייניג, ס'איז נישט מעגליך, דער אויבערשטער רוהט נישט אין אזא שטוב, אז ס'איז נישט דא קיין השראת השכינה קען מען נישט מצליח זיין. דער פסוק זאגט כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחנך ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך (דברים כג-טו). ס'איז נישט מעגליך אז א מענטש דרייט זיך ארום

מיט אזא כלי אז עם זאל זיין דארטן השראת השכינה. ווען ער דאווענט אזוי, זיין דאווענען איז נישט קיין דאווענען. ווען אין טאש ליגט איהם אזא כלי שמייט דער רבנו של עולם נישט דארטן, ער רעד צו די וואנט, ער רעדט נישט צום רבנו של עולם, ער שמייט נישט לעבן איהם. - אז א איד האט אזא כלי וואס איז נישט אויסגעהאלטן, זאל ער וויסן אז זיין אידישקייט איז אין א סכנה, ער מיט זיין גאנצע בני בית, וואס וועט זיין מיט זיינע דורות שפעטער. איך מוין אז פון דעם דארף מען מער נישט רעדן, דער עולם ווייסט שוין און מען האט שוין געהערט דערפון.

איך וויל נאר רעדן פון די כלים וואס מען האט יא געכישריט, מען זאל וויסן אז ס'איז א כלי וואס מיט דארף זיין זייער געהיטן. אמאל אז א מענטש האט געוואלט זיין א חוטא ומחטיא את הרבים, איז געווען זייער שווער מחטיא זיין א רבים, ער האט געהאט זיין פאך חברים, בשעת ער האט מחטיא געווען ראובן האט ער נישט געקענט מחטיא זיין לוי, ער האט מחטיא געווען לוי האט ער נישט געקענט מחטיא זיין יהודה, ער האט געקענט מחטיא זיין זיינע פאך מענטשן ארום און ארום, אבער נישט מער. א מלך אזוי ווי ירבעם האט געקענט זיין א חוטא ומחטיא את הרבים.

די מעסידזשעס וואס איז דא היינט, קען א איד זיין א חוטא ומחטיא את הרבים, מיט א דריק איין קנעפל קען ער מחטיא זיין הונדערטער אידן. אז מ'שרייבט א זאך וואס איז לשון הרע, ער צושפרייט א לשון הרע, ער צושפרייט א ביזוי אויף א תלמיד חכם, א ביזוי אויף זיין חבר וואס איז אים מצער, איינער געבט עם נאכדעם איבער פארין צווייטן, דאס איז א עון פלילי, ס'איז א חוטא ומחטיא את הרבים, מיט איין דריק אויף א קנעפל איז ער חוטא ומחטיא. און כל שכן ווען ס'איז א זאך וואס עם דארף נישט געשיקט ווערן בכלל פאר א צווייטן, וואס ס'איז נישט אויסגעהאלטן, ס'איז נישט ערליך, וואס טוט מכשיל זיין א צווייטן. א מענטש דארף זיך בארעכענען בעפאר ער געבט א קוועטש מודיע זיין עפעס א מעסידזש פאר א צווייטן, איבערטראכטן אויב ס'איז אויסגעהאלטן וואס איך טו יעצט צו נישט, טאמער ס'איז א זאך וואס איז פארבינדן מיט א איסור זאל ער וויסן אז ער איז א חוטא ומחטיא את הרבים, וואס אין מספיקין בידו לעשות תשובה. ווער ס'באקומט אזא מעסידזש דארף אויפהייבן דעם טעלעפאן און צוריק רופן יענעם און זאגן מיטאר נישט שיקן אזא מעסידזש, נעם אראפ מיין נאמבער פון דיין סיסטעם. סוף כל סוף היינט געבט ער א שמייכל אויף דעם וואס ער באקומט, מארגן ווערט עם ביי איהם א היתר, עבר ושנה

נעשית לו כהיתר, ס'הייבט זיך אן מיט א קלייניגקייט מיט א הלצה, און ענדיגן ענדיגט זיך עם זייער נישט גוט.

אפילו די כלים וואס איז ערליך, דארף מען וויסן ס'איז א מכשול, און די וואס זענען אדוק דערין, זענען שטענדיג פארבינדן דערמיט, זיי האבן נישט קיין שטוב, מילאזט איבער די בני בית, מ'פארנאכלעסיגט די קינדער, ווי ער גייט און ווי ער שטייט איז ער נאר פארנומען מיט דעם מאשינדל. מ'דארף זיך איינגעוויינען ווען מ'קומט אריין אין שטוב נאך די ארבעט, אויסלעשן פאר א שעה די כלי פון אלעם, מ'דארף נישט קומען קיין טעלעפאנים, ס'איז דא א טעלעפאן אין שטוב אז מ'דארף דיך טרעפן, די מעסידזשעס וועסטו באקומען שפעטער אויבעט. זיי א טאטע אין שטוב, זיי א מאן פאר דיין ווייב, זיי א טאטע פאר די קינדער, דיין קאפ זאל זיין אין שטוב יעצט, ווען מ'רעדט צו דיר זאל דיין קאפ אויסהערן וואס מ'רעדט צו דיר, זאלסט נישט ליגן ערגעץ אין דער פרעמד. ס'איז זאכן וואס איז דברים פשוטים, נאר מ'כאפט זיך נישט, מ'ווערט אזוי צוגעבינדן דערין, און דורכדעם קומט אויס אז מ'ווערט ליידער נכשל.

*

עשה טוב, די ערשטע זאך איז דאך לימוד התורה, זיך פארנעמען ס'זאל נישט אדורך גיין א טאג אן לימוד התורה, קובע זיין עתים לתורה, האבן יעדן טאג א שיעור צו לערנען. בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ס'איז נישט דא עפעס אנדערש פארין יצר הרע נאר תורה הקדושה, זיצן און לערנען. און טראכטן שטענדיג אין וואס דו האסט געלערנט איבערן טאג, ווען דו גייסט ארויס אין די גאס טראכט פון דעם וואס דו האסט געלערנט, ליג אינעם לימוד.

ס'איז דא פארשידענע שיעורים וואס מ'לערנט, ביי אונז אין די קהלה ביי די חבורה יובהם נהגה' הייבט מען אהן א פרישע מסכתא די וואך, מסכת פסחים, ס'איז א דבר טוב ווער מ'האט נישט קיין שיעור פאר זיך מיט א חבר אדער אנדערע שיעורים, זען זיך צוצושטעלן צו דעם שיעור. מ'הייבט אן א נייע ענין, די וואס האבן שוין געלערנט מסכת פסחים קענען דאס איבערהערן ווען מ'האלט מיט מיט דעם שיעור. האבן א שיעור קבוע יעדן טאג, וויסן אז אן תורה קען מען זיך נישט האלטן.

*

דאווענען, איזוהו עבודה שכלב זו תפלה, דאווענען איז די איינציגע שעה אין טאג וואס א איד געבט ארויס פאר'ן אויבערשטען זיין נפש. אויב די שעה האט ער נישט פאר זיך, פעלט איהם אין זיין דביקות צום אויבערשטן. די דביקות וואס א איד האט צום רבנו של עולם איז נאר די שעה פון תפלה, וואס דעמאלטס רעדט די הארץ צום רבנו של עולם. און דאס דארף מען זעהן, צו דאווענען נארמאל, דאווענען ווי א איד דארף צו דאווענען, פון אדון עולם ביז אדון עולם. יעדער האט זיך זיין סדר און זיין פרנסה ווי אזוי ס'איז אויסגעשטעלט, זיך צושטעלן צו א מנין וואס ער זאל זיך קענען מסדר זיין צו דאווענען פון אנהייב ביז צום סוף. די שעה איז נישט אויף עפעס אנדערש נאר מיוחד צו דאווענען, נישט ארויסנעמען זיין מעסידזשעס דעמאלטס, נישט קוקן דערויף, נישט אריינברענגען אפילו אין בית המדרש, האלט עס עקסטער. איין שעה אין טאג זאל זיין מיוחד נאר צו בעטן פונעם אויבערשטען.

מיוויסט ביי היינטיגע רפואות, אז א מענטש גייט דורך א אפעראציע צו ער האט ווייטונגען, איז דא א פעינקילער סיזאל אוועקנעמען די ווייטאג, א געוויסע פיל וואס מינעמט איין און דורכדעם גייט אוועק דער ווייטאג. תפלה איז אויך אזוי, ווען א מענטש געוויינט זיך צו דאווענען, און בשעת ער דאווענט איז ער קונה אין זיך אמונת ה', אז דער אויבערשטער איז משגיח אויף אלעם, און פרנסה איז אין די הענט פונעם אויבערשטען, און קיינער קען איהם גאר נישט צונעמען, און קיינער קען אים גארנישט געבן, און דער אויבערשטער איז לך הי הגדולה והגבורה, לך הי הממלכה והמתנשא לכל לראש, והעושר והכבוד מלפניך, ואתה מושל בכל, ובידך כח וגבורה ובידך לגדל ולחזק לכל, טראכטן וואס ער זאגט, גייט מען ארויס מיט אזויפיל חיזוק פון א דאווענען. ביי יעדע מענטש מאכט זיך פארשידענע עגמות נפש און פארשידענע ווייטונגען וואס מ'האט במשך פונעם טאג, גאר אנדערש נעמט ער עס אויף ווען ער האט פארדעם געדאווענט ווי א איד דארף צו דאווענען, און ער ווייסט אז אלעס איז מן השמים, קיינער האט מיר נישט שאדן געמאכט אין מיינע געשעפטן. וואס איך האט נישט פארדינט היינט, און דער רבנו של עולם האט מיר נישט געגעבן היינט, ער קען עס מיר געבן מארגן, ער קען עס מיר געבן איבערמארגן, מיפארלירט גארנישט, מיפארדינט גארנישט, אלעס איז נאר ווי אזוי

מ'האט אויסגערופן פון אויבן. ס'איז אזא גומע הרגשה וואס א איד האט ווען ער דאווענט און ער גייט ארויס נאכדעם צו דער ארבעט, ער זאל קענען מיטנעמען די תפלה.

דאס איז דער כח התפלה וואס א איד דארף האבן יעדן טאג, קובע זיין זיך די שעה, דארט ליגט די הצלחה. אלע פראבלעמען וואס א מענטש האט, איין אדרעס איז דא, די שעה פונעם דאווענען. דו דארפסט א דאקטאר, דו דארפסט זיין געזונד, דארפסט פרנסה, וואס דו דארפסט, פעלט דיר נחת אין שטוב, דארפסט האבן הרחבת הדעת, אלעס קענסטו פויעלען ביים דאווענען. ווען א איד דאווענט און בעט פונעם אויבערשמן, איז דאס מער ווערד פון סיי וועלכע דאקטאר, נאכ'ן דאקטער דארף מען אויך זיין אנגעוויזן אויפ'ן אויבערשטען, ווען א איד דאווענט און ער בעט פונעם אויבערשמן, יעדע תפלה איז דער אויבערשטער מקבל.

*

ס'איז שבת בראשית, שבת וואס מ'דארף לערנען די פרשה פון בראשית, מ'זעט אין די פרשה וואס מען האט פריער גערעדט, דער אויבערשטער האט געזאגט תדשא הארץ דשא (א-יה), אבער ס'איז נישט ארויסגעקומען די דשא, ס'איז געבליבן על פתח קרקע, וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ, וכל עשב השדה טרם יצמח, כי לא המטיר אלקים על הארץ (ב-ה). אדם הראשון האט געדאווענט און געבעטן אויף גשמים, עטליכע מינוט שפעטער איז ארויסגעקומען, ס'האט אנגעהויבן צו וואקסן (חולין ט). מען דארף פארשטיין, אלעס האט דער אויבערשטער באשאפן אויף דער וועלט פערטיג, די גאנצע בריאה איז אלעס געווען א פארטיגע בריאה, נאר פירות צו עסן איז נישט דא אויף דער וועלט. אדם הראשון קומט ארויס פון גן עדן, אין גן עדן איז געווען מכל עץ הגן אכל תאכל (ב-ט), אבער ווען דער אויבערשטער האט אים ארויסגעשיקט פון גן עדן, איז נישט דא צו עסן נארנישט, ס'איז נישט געווען קיין פרי וואס צו נעמען אין מויל אריין, ס'איז נישט דא וואס צו עסן אויף דעם עולם. א בעל חי האט ער נישט געטארט הרגענען, ער האט נישט געהאט וואס צו עסן. ער האט מתפלל געווען, ס'איז געקומען רעגן, ס'האט אנגעהויבן צו וואקסן, פארוואס האט דער אויבערשטער אלעס געגעבן אויף דער וועלט, און פירות נישט.

נאר כדי אונז צו לערנען אז אויף פירות דארף מען דאווענען, פרנסה דארף תפלה. דער באשעפער האט אונז געוואלט אויסלערנען, זאלסט וויסן דיין פרנסה איז תפלה,

ס'איז נישט דא וואס איז צוגעגרייט, ס'איז נישט דא וואס מ'קען זיך נעמען אליין, אז דו וועסט מתפלל זיין, דו וועסט בעטן, וועסטו האבן. דער אויבערשטער האט אונז געוווּן אז גשמים איז נישט געקומען, ביז ער האט נישט מתפלל געווען אויף גשמים איז נישט געווען וואס צו עסן אויף דער וועלט.

שבת בראשית, בשעת מי'גייט אוועק פונעם שבת און מ'הייבט זיך אן מסדר צו זיין זיינע וואכעדיגע טעג, ער הייבט אהן מסדר צו זיין זיין דאווענען וויאזוי עס זאל זיין, געדענק די פרשה פון בראשית, אז פרנסה איז תלוי אין תפלה, וויאזוי דו וועסט מארגן צופרי דאווענען אזוי וועט די מאג אדוירכגיין, אזוי וועט זיין מאנטיג און דינסטיג, יעדן מאג וואס א איד דאווענט ערליך און ער בעט פונעם אויבערשטען, טוט דער אויבערשטער מקבל זיין די תפילות. ס'מיינט נישט אז ער וועט ווערן תיכף א עושר דעם אנדערן מאג, דער רבונז של עולם האט וועגן ווי אזוי עס צו געבן, אבער די תפלה וואס א איד איז מתפלל ווערט אנגענומען. און א איד דארף שמענדיג בעטן פונעם אויבערשטן, דאס איז דער שבת בראשית, וואס מען דארף דערפון מיטנעמען די כח התפלה.

*

מ'האט שוין גערעדט, די שבתים דארף זיין הייליג פארין אויבערשטן. שבתים איז געמאכט געווארן פאר טאטעס צו לעבן מיט די קינדער, לא-ל חי, עס זאל זיין א לעבעדיגע שטוב, א ווארימע שטוב, א פרייליכע שטוב, מיזאל זיך בענקען אויף א שבת. שבת דארף זיין אוועקגענומען אלע דאגות פונעם שטוב, זיצן מיט א רואיגקייט מיט די קינדער, רעדן דברי תורה, רעדן מעשיות, אויספרעגן א קינד, שמועסן מיט א קינד. ליידער היינט א גאנצע וואך קוים מיזעט זיך מיט די קינדער, אויסער די שבת וואס איז געבליבן. שבת דארף זיין קודש פאר א איד, אריינצוברענגען א חמימות און א ווארימקייט אין די שטוב. און אויך פאר זיך אליין, וואס מ'קען זיך דערהייבן אין שבת מיט שיעורי תורה, דאס דאווענען שבת דארף אנדערש אויסזען, שלש סעודות דארף מען זיצן נארמאל, און נעמען א שעה פונעם שבת און מקדיש זיין פארין אויבערשטען, הערן דברי תורה הערן דברי מוסר, אזוי דארף זיין א אידישע שטוב.

*

מיר האבן אסאך זכותים פון די הייליגע טעג וואס טוען אונז באגלייטן, הבא ליטהר מסייען אותנו, ס'איז נישט דא קיין שענערע הבא ליטהר פון וואס אידן האבן זיך מטהר געווען אין די טעג אנגעהויבן פון חודש אלול. כמעט צוויי חדשים וואס מ'זיצט אין בית המדרש און מ'דינט דעם אויבערשטן. כל שכן פון ראש השנה און ווייטער יום הכיפורים טובות. הבא ליטהר איז דא, די מסייען אותנו איז אויך דא, אבער א איד דארף טון. זיך אראפשטעלן זיין סדר היום, וויסן אונז האבן גארנישט אויף די וועלט, ס'איז א דורכגאנג, ס'איז א פרוודור בפני העולם הבא, נישט מער ווי א דירת ארעי. ווען א מענטש לעבט מיט דעם, און ער זוכט נאר כדי קענען צוצוקומען צו זיין חלק לעולם הבא, דעמאלטס לייגט ער זיך אריין און קוקט ביי יעדע זאך, איז דאס א עולם הזה איז נישט אינטרעסאנט, אויב מ'קען עפעס האבן פון דעם פאר עולם הבא איז עס א חשובן, אזוי דארף א איד לעבן.

זאל דער אויבערשטער געבן, מיר אלע האבן גוטע מחשבות, יעדער איד וויל דאך זיך פירן ערליך, אונז זאלן דאס קענען מוציא זיין מן הכח אל הפועל, הקב"ה זאל געבן די מעגליכקייט עס אויספירן, נישט מיד ווערן, נישט נאכלאזן וואס מ'האט מקבל געווען אויף זיך. אלע תפלות וואס אונז האבן מתפלל געווען, ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ה' קרובים אליו יומם ולילה, לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו, אונז האבן מתפלל געווען אויף א לאנג יאר, און דער אויבערשטער דארף צוטיילן אונזערע תפלות, דבר יום ביומו, יעדן טאג זאל ער נעמען א שטיקל פון אונזערע תפלות וואס אונז האבן מתפלל געווען אין די הייליגע טעג, און דאס זאל ממשיך זיין די השפעות טובות וואס אונז דארפן צו האבן.

מ'האט געבעטן אין די תפלות, שתשים דמעותינו כנאדך להיות, דער אויבערשטער זאל נעמען די טרערן וואס א איד האט פארגאסן אין די הייליגע טעג, און ער זאל עס אוועק לייגן ביי זיך. ס'קומט אמאל א צייט אין יאר וואס ער איז נישט דערביי, ער קען נישט דאווענען, ער ווייסט אפילו נישט אז ער דארף דאווענען אויף א פראבלעם וואס מאכט זיך איהם. דו רבנו של עולם ווייסט אבער אלעס, נעם די טרערען און צוביסלעך עס ניצן ווען מ'דארף עס צו ניצן.

זאל די רבנו של עולם מקבל זיין די תפלות, און געבן פאר אונז פרנסה בהרחבה, אידן זאלן געבענטשט ווערן מיט אלעס וואס מ'דארף צו האבן, בני חיי ומזוני. די ערשטע

איז דאך געזונד, דער באשעפער זאל געבן געזונד אין אידישע שמובער, לאנגע געזונטע יארן. חולי ישראל וואס ליידער ס'איז דא אזוי סאך, זאל דער באשעפער שיקן פאר זיי א רפואה שלימה. דער באשעפער זאל בענטשן די וואס דארפן האבן קינדער זאלן געבענטשט ווערן מיט קינדער. די וואס האבן קינדער, דארף מען נאכמער מתפלל זיין, זאלן זען ביי זיי נחת, און קענען זיי ערציען גרינגערהייט מיט הרחבת הדעת לתורתו ועבודתו יתברך שמו. פרנסה בהרחבה, אז ס'איז נישט דא קיין פרנסה אין שטוב פעלט אין די גאנצע שטוב, ס'פעלט אין חינוך פון די קינדער, אלעס איז נאר א ציל לשם שמים, אז מיזאל קענען מיט דעם דינען דעם אויבערשטן. דער באשעפער זאל געבן ס'זאל נתקבל ווערן אלע תפלות לרחמים ולרצון, די אלע תפלות וואס אידן האבן געבעטן זאל אלעם נתקבל ווערן אויבן ביים אויבערשטען, זאלן אלע געבענטשט ווערן מיט כל משאלות לבכם לטובה. דער אויבערשטער זאל ממלא זיין יעדע בקשה וואס א איד דארף האבן, וואס מען האט געבעטן פונעם אויבערשטען. זאל מען זוכה אז דאס יאר וואס מ'האט אריינגעטרעטן זאל זיין א שנת גאולה וישועה בביאת בן דוד במהרה בימינו אמן.

נתגרב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' שלמה שיינ הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בנישואי בתו תחי' למזל טוב

נתגרב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יצחק בר"ש ווייס הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בנישואי בתו תחי' למזל טוב

נתגרב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' שלום שווייממער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בנישואי בנו ני"ו למזל טוב

נתגרב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' פרץ חיים בוימהאפט הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בנישואי בנו ני"ו למזל טוב

נתגרב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יעקב הערש אדלער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בנו ני"ו למזל טוב

נתגרב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יצחק יודא ברוין הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בתו תחי' למזל טוב

נתגרב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יושע חיים גאלדבערגער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בתו תחי' למזל טוב

נתגרב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' אברהם שלום בראך הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בנו ני"ו למזל טוב

נתגרב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' אלחנן ראזען הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

נתגרב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' אפרים הערשקא הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' הערשי גרינפעלד הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהכנס בנו לעול התורה והמצות למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' אליעזר בלומענפעלד הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהכנס בנו לעול התורה והמצות למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' אשר יואל פאללאק הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהכנס בנו לעול התורה והמצות למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יעקב משה פריעדמאן הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהכנס בנו לעול התורה והמצות למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יעקב צבי גאלדבערגער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהכנס בנו לעול התורה והמצות למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יוהנן אליעזר כ"ץ הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהכנס בנו לעול התורה והמצות למזל טוב

הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה
להר"ר יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו

718.387.5770

